

Razvijanje enakopravne prakse z mladimi v ustvarjalnih prostorih

Zamisli in študije primerov iz projekta Making Spaces

Glavno poročilo

Louise Archer, Jen DeWitt, Esme Freedman in Kylo Thomas

2022

Vsebina

Uvod: Zakaj enakopravnost v ustvarjalnih prostorih?	4
Kontekst	4
Naša vizija	5
O projektu Making Spaces	6
Trije partnerski ustvarjalni prostori	6
Sodelavci pri projektu	8
Kaj je projekt vključeval	9
O tem poročilu	10
Ciljno občinstvo	10
Kako uporabljati to poročilo	10
Struktura poročila	11
Razmišljanje	14
Zamisel 1: Razvijanje miselnosti družbene pravičnosti in kulture ustanove	16
Študija primera 1a: Razvoj kadrov in zunanja partnerstva	17
Študija primera 1b: Utrjevanje kulture družbene pravičnosti v ustanovi	21
Delovanje	26
Zamisel 2: Ustvarjanje varnih, gostoljubnih, trajnostnih in vključujočih prostorov	27
Študija primera 2a: Prepoznavanje, da so lahko fizični in družbeni prostori kompleksni in polni izzivov	27
Študija primera 2b: Ustvarjanje varnih, gostoljubnih in vključujočih fizičnih in spletnih prostorov	32
Zamisel 3: Delo z mladimi na participativen način	39
Študija primera 3a: Začetek posvetovanja z mladimi	39
Študija primera 3b: Izvajanje programov, ki jih vodijo mladi	42
Zamisel 4: Spodbujanje skrbnih pedagogik in odnosov	44
Študija primera 4a: Upoštevanje potreb mladih na delavnici oblikovanja športnih copat	45
Študija primera 4b: Mentorstvo mladih in skrb zanje	51
Zamisel 5: Podpora mladim pri njihovem udejstvovanju in družbenem delovanju skozi ustvarjanje	55
Študija primera 5a: Podpiranje kritičnega državljanstva mladih skozi ustvarjanje	55
Študija primera 5b: Podpora mladim pri njihovem družbenem delovanju skozi ustvarjanje	58
Zamisel 6: Grajenje kapitala, spretnosti in poti za napredek	61
Študija primera 6a: Predstavitev različnih strokovnjakov na področjih STEM	61
Študija primera 6b: Podpiranje veščin STEM pri mladih in njihove zaposljivosti	64
Ovrednotenje	68
Študija primera 7: Razvijanje na enakopravnost osredotočene ankete za ustvarjalne prostore	70
Učinek	74
Kaj so pridobili izvajalci s sodelovanjem v projektu Making Spaces?	75
Kaj so pridobili mladi s sodelovanjem v programih ustvarjalnih prostorov?	78
Učinek na skupnost	81
Priporočila	85
Splošna priporočila za deležnike	85
Ključna reflektivna vprašanja za izvajalce	87
Glosar	90

Uvod:

Zakaj enakopravnost v ustvarjalnih prostorih?

Kontekst

Ustvarjalni prostori so neformalni večnamenski prostori, namenjeni skupnemu praktičnemu učenju in ustvarjalni izdelavi z orodji ali brez orodij. Ti inovativni učni prostori ponujajo priložnost za izmenjavo pripomočkov, spretnosti in zamisli za naslavljanje tehnoloških, osebnih, skupnostnih in družbenih ciljev. Dokazi kažejo, da lahko ti hitro rastoči prostori nudijo popolne pogoje za večjo udeležbo v znanosti, tehnologiji, inženirstvu in matematiki (STEM), vendar je v Združenem kraljestvu ta potencial še vedno pretežno neizkoriščen, še posebej v skupnostih z nizkimi dohodki in nezadostno zastopanih skupnostih.

Obstaja nekaj navdihujočih izjem, vendar ti žarki ustvarjalne prakse niso splošno znani, Združenemu kraljestvu pa primanjkuje strokovnih mrež in infrastrukture, ki bi lahko podpirale krepitev zmogljivosti in širjenje enakopravne prakse. Partnerji projekta Making Spaces so prepričani, da bi bilo za prostore ustvarjalcev bolj kot nabava dodatne opreme koristno novo, dostopno razumevanje in viri za podporo izvajalcem pri uvajanju vključujoče prakse, ki lahko naslavlja družbene izzive, opolnomoči učence in skupnosti ter preoblikuje ovire za enakopravno udeležbo v STEM.

Naša raziskava je bila opravljena v Združenem kraljestvu, kjer sta trenutna baza dokazov in strokovna zmogljivost v zvezi s pravično prakso v ustvarjalnih prostorih še vedno v razmeroma zgodnji fazi, čeprav se lahko zgledujemo po napredku drugod, na primer v ZDA¹. Začetna raziskovalno-praktična srečanja, ki so potekala v letih pred oblikovanjem predloga projekta Making Spaces, so pokazala, da obstaja velika želja po razvoju takšnega razumevanja in prakse v ustvarjalnih prostorih Združenega kraljestva.

¹ Glejte, na primer, raziskavo, ki so jo v sodelovanju z izvajalci v ustvarjalnih prostorih izvedli akademiki, kot sta Edna Tan in Angela Calabrese Barton (<https://www.informalscience.org/stem-based-making-youth-families-and-communities>), ali obsežno raziskavo o programih pristopa k računalniškemu razmišljanju (tinkering), ki so jo izvedli Shirin Vossoughi in drugi (<https://www.informalscience.org/tinkering-learning-and-equity-afterschool-setting>), s posebnim poudarkom na programu Tinkering After-School (<https://www.exploratorium.edu/education/california-tinkering-afterschool-network>), ki je vključevalo tudi v enakopravnost usmerjeno poklicno skupnost izobraževalcev.

Naša vizija

Namen projekta Making Spaces je prispevati k dolgoročni viziji prihodnosti, v kateri bodo vsi ustvarjalni prostori v Združenem kraljestvu lahko postali nosilci socialne pravičnosti, saj bodo širokemu krogu skupnosti ponujali prostore in sredstva za obogatitev in izboljšanje njihovega življenja, dobrega počutja in delovanja s pomočjo ustvarjanja, ki je tesno povezano s področji STEM, in sicer na način, ki bo pristen, spoštljiv in bo cenil modrost, kulture, potrebe, vrednote in identitete skupnosti. Ta vizija vključuje prihodnost, kjer je delovna sila STEM raznolika in reprezentativna, v kateri se STEM uporablja za reševanje ključnih družbenih izzivov in v kateri lahko ljudje uporabljajo znanje, spretnosti in ustvarjalnost STEM kot aktivni državljani in kot del družbenega delovanja v smeri pravičnega in trajnostnega sveta.

Da bi dosegli to vizijo, verjamemo, da morajo raziskovalci, voditelji in izvajalci v ustvarjalnih prostorih ter širša skupnost STEM:

- 1. Bolje razumeti in prepoznati, kako privilegirane skupnosti in številni »prevladujoči« načini strukturiranja in izvajanja STEM (v ustvarjalnih prostorih in zunaj njih) izključujejo pomanjšinjene, manj privilegirane skupnosti in prispevajo k obstoječim neenakostim.**
- 2. V partnerstvu z mladimi in skupnostmi opredeliti in izvajati bolj vključujoče in družbeno pravične pristope.**

To poročilo je le majhen prispevek, ki pomaga pri naslavljanju širšega izziva; namenjeno je spodbujanju razmišljanja, zamisli in zavezanosti viziji. Predvsem upamo, da bo uporaben vir za podporo kritičnemu razmisleku med izvajalci v ustvarjalnih prostorih, natančneje:

- da bo poročilo pomagalo izvajalcem v ustvarjalnih prostorih in izvajalcem STEM, da prepoznajo in razumejo, kako lahko vsakdanje samoumevne prakse, predpostavke in načini razmišljanja ovirajo njihova prizadevanja za podporo enakopravnosti in vključenosti;
- da bo opredelilo ključna temeljna načela in prakse, ki lahko pomagajo podpirati vključujočo prakso, ki temelji na spoštovanju, skrbi in socialni pravičnosti;
- da bo širilo zgodbo o izzivih in uspehih treh ustvarjalnih prostorov v Združenem kraljestvu in tako nudilo zamisli in navdih, ki jih lahko izvajalci prilagodijo svojemu okolju.

O projektu Making Spaces

»Vsi izvajalci, ki smo sodelovali v tem projektu, smo bili spodbujani k razvoju lastne prakse in globljemu razmisleku o tem, kako in zakaj vključujemo mlade v ustvarjalne prostore. Slišati neposredno od mladih o njihovih izkušnjah in o tem, kaj so predhodno pridobili od projektov, ki smo jih izvajali zanje, je bilo zelo poučno in nam je omogočilo uvesti spremembe in prilagoditi srečanja za mlade« (Izvajalec v ustvarjalnem prostoru).

Prva faza projekta Making Spaces je potekala med letoma 2020 in 2022 in je vključevala partnersko sodelovanje med raziskovalci, izvajalci in mladimi iz treh ustvarjalnih prostorov v Združenem kraljestvu. Delo se je začelo ravno takrat, ko je Združeno kraljestvo prizadela pandemija Covid-19, ki je partnerje prisilila k iskanju inovativnih načinov sodelovanja in hibridnih rešitev za svoje mladinske programe. Sedež projekta predstavlja IOE: Faculty for Education and Society (Fakulteta za izobraževanje in družbo) Univerzitetnega kolidža v Londonu (UCL), financirala pa ga je fundacija po imenu Lloyd's Register Foundation.

Trije partnerski ustvarjalni prostori

V okviru sodelovanja v projektu so trije ustvarjalni prostori izvajali programe za vključevanje mladih iz nezadostno zastopanih skupnosti v STEM. Vsak ustvarjalni prostor je imel edinstven pristop, tako v smislu vrste programa, ki ga je izvajal, kot tudi v smislu vsebine, ki jo je nudil. Vsem trem ustvarjalnim prostorom smo nadeli psevdonime, da bi zagotovili anonimnost naših partnerjev.

Univerzitetni ustvarjalni prostor

To je:

Fizična delavnica in raziskovalno središče s sedežem na univerzi v središču mesta v jugovzhodni Angliji. Ta ustvarjalni prostor združuje ljudi, perspektive, opremo in strokovno znanje z mnogih področij. Njegovi člani so raznovrstni delavci in študenti univerze, doma iz različnih držav, ki imajo vsak dan brezplačen dostop do delavnice, ta pa je odprta tudi za javnost, saj ponuja brezplačen program javnih dogodkov. Pred začetkom projekta Making Spaces programi Univerzitetnega ustvarjalnega prostora zaradi omejitev svojih pristojnosti še niso vključevali lokalne mladine iz pomanjšinjenih skupnosti.

Kaj so storili:

V okviru sodelovanja v projektu je ta ustvarjalni prostor delal s približno 100 mladimi (starimi od 14 do 18 let), ki so bili pretežno iz rasno pomanjšinjenih lokalnih skupnosti z nizkimi dohodki. Nove delavnice so zaradi zaprtja v Združenem kraljestvu zasnovali za virtualno izvedbo. Delno so potekale virtualno, ko je bilo to dovoljeno, pa tudi neposredno. Ustvarjalni prostor je sodeloval z lokalno organizacijo, ki jim je pomagala doseči ciljno skupino in izvajati delavnice kot del jesenske in poletne šole za lokalno skupnost. Delavnice so vključevale spoznavanje s kodiranjem in umetno inteligenco, oblikovanje oblačil iz odpadkov, vezenje na obrazne maske, računalniško podprto oblikovanje (CAD) za začetnike in karierno delavnico.

Skupnostni ustvarjalni prostor

To je:

Ustanova na obrobju mesta na jugozahodu Anglije, v lokalnem območju, ki je uvrščeno v najnižjih 10 % glede na vladne kazalnike večplastne prikrajšanosti.

Namen tega ustvarjalnega prostora je s skupnostjo soustvarjati projekte na področju tehnologije, medijev in umetnosti. Njihovi mladinski programi potekajo med šolskim letom, so brezplačni in se osredotočajo na razvijanje veščin STEM v okviru družbenih tem.

Kaj so storili:

Ta ustvarjalni prostor je že predhodno vzpostavil mladinski program, in sicer dolgotrajen obšolski program, v katerega je bila med šolskim letom vsak teden vključena ista skupina mladih. Številne mlade, ki so sodelovali v projektu, so izvajalci že dobro poznali, saj so že več let sodelovali v tamkajšnjih programih. V času trajanja projekta Making Spaces je v ustvarjalnem prostoru ustvarjalo približno 180 mladih (starih od 10 do 18 let), večinoma iz belskih lokalnih skupnosti z nizkimi dohodki. Cilj programa je bil opolnomočiti udeležence za pozitivne spremembe v njihovih skupnostih in življenjih z zagotavljanjem orodij za eksperimentiranje, raziskovanje in ustvarjanje s tehnologijami za digitalno ustvarjanje. Srečanja so potekala neposredno, kadar je bilo to mogoče, in virtualno, kadar je bilo to treba zaradi pandemije.

Digitalni ustvarjalni prostor

To je:

Spletna, skupnostna inovacijska organizacija, ki sodeluje s tehnologijo in ljudmi, da bi oblikovala svet na bolje. Na podlagi orodij in metod participativnega snovanja izvajajo brezplačne in dostopne programe za razvoj digitalnih spretnosti za brezposelne in podzaposlene mladostnike in mlade odrasle v mestu na severozahodu Anglije in njegovi okolici.

Kaj so storili:

Med projektom Making Spaces je ta ustvarjalni prostor izvajal »bootcamp na daljavo«, ki se je osredotočal na razvoj znanja kodiranja in digitalnih veščin mladih. Program je podprl mlade v skupnostih z omejenimi možnostmi, ki jih je ogrožala digitalna izključenost, pri razvijanju tehničnih spretnosti in strokovnega znanja. Program je potekal virtualno, njegova intenzivnost je bila individualno prilagodljiva, udeležencem so bile na voljo vodene učne ure kodiranja ter delavnice in svetovanje za razvoj njihovih zaposlitvenih možnosti. V virtualnem programu, ki ga je izvajal ustvarjalni prostor, je sodelovalo več kot 60 mladih odraslih (starih od 18 do 30 let), pretežno iz belopoltih lokalnih skupnosti z nizkimi dohodki.

Sodelavci pri projektu

Izvajalci

V projektu je sodelovalo 12 strokovnjakov iz treh omenjenih ustvarjalnih prostorov. Od dvanajstih izvajalcev se jih je osem opredelilo kot ženske in štirje kot moški. Večina tistih, ki so navedli etnično pripadnost, je spadala med bele Britance. Obseg izkušenj izvajalcev se je razlikoval. Nekateri so bili začetniki na tem področju, medtem ko so nekateri drugi imeli že več kot 23 let izkušenj.

Mladi soraziskovalci

Izmed udeležencev programov, ki so jih nudili trije ustvarjalni prostori, je bilo izbranih triindvajset mladih soraziskovalcev. Kar zadeva demografske podatke, se jih je devet opredelilo kot mlade ženske in štirinajst kot mladi moški. Skupno je sodelovalo petnajst belcev, šest rasno pomanjšinjenih mladih in dva udeleženca, ki nista razkrila svojega etničnega porekla. Trinajst raziskovalcev je bilo starih od 10 do 16 let, deset raziskovalcev pa med 18 in 30 let. Večina jih je živela na območjih, ki jih je vlada uvrstila med območja z veliko gospodarsko prikrajšanostjo. Mladi soraziskovalci so v okviru projekta prejeli nadomestilo za svoj čas, poleg tega pa so dobili tudi kos opreme za pomoč pri raziskovanju (fotoaparati, diktafon ali tablični računalnik).

Univerzitetni raziskovalci

V projektu so sodelovali štirje univerzitetni raziskovalci, od katerih so se trije opredelili kot ženske, eden pa kot nebinarna/transspolna oseba. Vsi raziskovalci so se opredelili kot belopolti Britanci ali Američani.

Kaj je projekt vključeval

Projekt Making Spaces je raziskovalno-praktično partnerstvo, v okviru katerega so univerzitetni raziskovalci sodelovali s tremi partnerskimi ustvarjalnimi prostori in mladimi, da bi dodelili, opredelili in dokumentirali oblike enakopravne prakse. Na začetku projekta so raziskovalci, izvajalci in mladi razvijali in izmenjavali zamisli in izkušnje v zvezi s tem, kaj naj bi enakopravna praksa vključevala. Izvajalci so nato ta spoznanja vključili v svoje programe, pri čemer so preizkušali in ponavljali določene zamisli. Odrasli in mladi soraziskovalci so zbirali podatke, da bi ugotovili, kako je to bilo videti v praksi in kakšen učinek je imelo. Natančneje, projekt je vključeval:

- **Srečanja in obiske ustvarjalnih prostorov:** raziskovalci so se redno povezovali s partnerji iz ustvarjalnih prostorov, izvajalci in mladimi, da bi zajeli njihove zamisli in izkušnje ter skupaj pripravili analize.
- **Opazovanja programov vključevanja mladih:** raziskovalci so zbrali obsežne terenske izsledke, fotografije, fizične artefakte in preko 2300 spletnih podatkovnih objav s srečanj v ustvarjalnih prostorih, da bi razumeli načine, na katere so mladi doživljali te kontekste, in kako so bili programi izvedeni.
- **Delavnice za izvajalce:** raziskovalci so izvedli dve delavnici z izvajalci, da bi skupaj razvijali razumevanje družbene pravičnosti in enakopravnosti ter zamisli o njej.
- **Redne razprave in 14 intervjujev z izvajalci:** raziskovalci so tesno sodelovali z 12 izvajalci, da bi spoznali njihove poglede na vključujočo in enakopravno prakso in izkušnje z njo ter delili pridobljena spoznanja. Izvajalci so te zamisli vključili v svoje programe, da bi jih naredili bolj enakopravne in vključujoče za mlade.
- **Intervjuje s 17 mladimi:** raziskovalci so preučili izkušnje mladih s programi in vse rezultate njihovega sodelovanja.
- **Delavnice z mladimi soraziskovalci:** Iz treh partnerskih ustvarjalnih prostorov je bilo izbranih 23 mladih raziskovalcev, ki so sodelovali v nizu delavnic v svojih okoljih (skupaj 14 delavnic). Mladi raziskovalci so prejeli usposabljanje in podporo za izvedbo lastnega terenskega dela, vključno z intervjuji z izvajalci v ustvarjalnih prostorih, raziskovanjem okolja ustvarjalnih prostorov in ugotavljanjem, kaj naredi prostor gostoljuben in enakopraven. Mladi so razvili tudi lastne zamisli in koncepte za enakopravne programe v ustvarjalnih prostorih. Skupni rezultat tega dela obsega približno 105 artefaktov in portfeljev, ki so jih izdelali mladi.
- **Razvoj ankete in ocenjevanja:** Raziskovalci so sodelovali z izvajalci v programih ustvarjalnih prostorov in 20 mladimi, da bi pripravili in preizkusili anketo, ki jo je mogoče uporabiti pri ocenjevanju enakopravnosti in vključevalnosti programov ustvarjalnih prostorov.
- **Sestanki svetovalne skupine:** o projektni raziskavi je razpravljalo, jo podkrepilo in pregledalo 10 zunanjih, mednarodnih članov svetovalne skupine, ki so zastopali vrsto ustreznih strokovnih znanj s področja raziskav in prakse.

O tem poročilu

Zamisli v tem poročilu so nastale na podlagi skupne raziskave, izvedene v prvi fazi raziskovalnega projekta Making Spaces skupaj s tremi ustvarjalnimi prostori v Združenem kraljestvu. Namen poročila je podpreti cilje in vizijo projekta s prispevanjem k nacionalni razpravi o vrednosti in pomenu enakopravne prakse v ustvarjalnih prostorih in v vlogi gradiva podpreti kritične reflektivne prakse med izvajalci v ustvarjalnih prostorih. Povzemamo in delimo dokaze, predloge in zamisli o tem, kako lahko ustvarjalni prostori sami začnejo pot k vključujoči praksi. Zato poročilo opredeljuje, kako lahko izvajalci v ustvarjalnih prostorih podprejo enakopravno vključevanje mladih iz skupnosti, ki so nezadostno zastopane v STEM.

Ciljno občinstvo

To poročilo je namenjeno izvajalcem dejavnosti ustvarjalnih prostorov v Združenem kraljestvu, ki jih zanima uvajanje in razvijanje bolj vključujoče prakse, zlasti v zvezi z mladimi iz skupnosti z nizkimi dohodki in nezadostno zastopanih skupnosti. Tistim, ki vodijo programe ali razvijajo dejavnosti z mladimi, bodo zamisli v poročilu morda prišle še posebej prav, upamo pa, da bodo tudi drugi, ki se udeležujejo v ustvarjalnih prostorih, lahko uporabili nekatere zamisli v svojih okoliščinah.

Kako uporabljati to poročilo

Zamisli v tem poročilu so namenjene podpori kritične strokovne reflektivne prakse, torej prakse razmisleka, ki vključuje:

1. Razumevanje vprašanj moči in nepravilnosti ter kako se ustvarjajo in ohranjajo neenakosti v praksi in skozi njo.
2. Kritično razmišljanje o lastni praksi in okolju.
3. Zavzemanje za premišljeno načrtovanje in ukrepanje za spremembe.

Zato zamisli in študije primerov v tem poročilu ne predstavljajo navodil, »najboljših nasvetov« ali preprostega spiska ukrepov, ki bi jih bilo treba izvesti. Namesto tega poročilo podaja zamisli in vprašanja, v katera se lahko izvajalci poglobijo, da spodbudijo kritični strokovni razmislek. Poročila ni treba brati od platnice do platnice. Vendar pa priporočamo, da začnete s sklopom »Razmišljanje«, saj je to osnova za sklop »Delovanje«. Nato se lahko poglobite v vidike sklopa »Delovanje«, ki vas nagovarjajo ali se vam zdijo najbolj pomembni v vašem okolju. Poročilo lahko delite s sodelavci. Lahko se na primer skupaj osredotočite na določeno zamisel in jo uporabite kot predmet razprave na sestanku zaposlenih. Upamo, da bodo študije primerov spodbudile razmišljanje in zagotovile nekaj zamisli, o katerih boste lahko razmislili in jih ustvarjalno prilagodili svojim okoliščinam.

Ob tem ponovno poudarjamo, da je enakopravna praksa potovanje in ne nekaj, kar dosežemo in zaključimo. Prav tako to potovanje ni nikoli lahko, običajno je neprijetno, težko delo in zahteva čas in sredstva, vendar je ta trud vedno poplačan. Zelo se zavedamo, da kot raziskovalci in izvajalci, ki so pripravili to poročilo, zagotovo nimamo vseh odgovorov in še vedno razvijamo svoje razumevanje in prakso. Prav tako se dobro zavedamo, da mnogi med nami govorimo s položaja družbenih privilegijev. Vseeno upamo, da bo deljenje naših trenutnih spoznanj s tem poročilom v pomoč drugim izvajalcem v Združenem kraljestvu in ustvarjalnim prostorom, ki so na svojih lastnih poteh k vključujoči praksi. Veselimo se nadaljnje razprave in učenja skupaj z vami.

Struktura poročila

Poročilo vsebuje pet glavnih sklopov (**Razmišljanje**, **Delovanje**, **Ocenjevanje**, **Učinek** in **Priporočila**).

Šest ključnih idej, ki podrobno opisujejo enakopravno prakso v ustvarjalnih prostorih in so nastale v okviru projekta, predstavljamo v razdelkih Razmišljanje in Delovanje. Za vsako od šestih zamisli sta bili izbrani dve študiji primera, ki odražata:

Izkušnjo ustvarjalnega prostora, ki je »**uvajal**« in začel svojo enakopravno prakso z mladimi.

Bolj izkušeno okolje, ki je »**nadgrajevalo**« svojo enakopravno prakso.

Študije primerov so podrobni primeri prakse naših partnerjev iz ustvarjalnih prostorov. Vsak primer pojasnjuje, kaj je organizacija storila, kaj je uspešno delovalo in kako bi lahko prakso še nadgradili. Na koncu vsake študije primera navajamo vprašanja za razmislek, ki pomagajo usmerjati razvoj prakse. Več podrobnosti o razporeditvi šestih zamisli in študij primerov v sklopih Razmišljanje in Delovanje je na voljo v Tabeli 1.

Tretji sklop, Ocenjevanje, razpravlja o izzivih, ki so povezani z ocenjevanjem enakopravne prakse, s posebnim poudarkom na razvoju nove ankete, ki je bila zasnovana, da bi ustvarjalnim prostorom pomagala začrtati njihov napredek v smeri enakopravne kulture in izkušenj za vse mlade in razmisliti o njem.

V sklopu Učinek so podrobno opisani dokazi o pozitivnih rezultatih, ki jih lahko ima razvijanje enakopravnih in vključujočih praks na mlade, izvajalce in skupnosti.

Na koncu poročila se nahaja nekaj priporočil, ki vključujejo zbirno tabelo z vprašanji za razmislek, ki jih lahko izvajalci uporabijo za podporo svojemu razmišljanju in načrtovanju, ter povezave do različnih koristnih virov, ki so jih pripravili drugi projekti/ustanove.

Tabela 1: Razvrstitev šestih ključnih zamisli v sklopih Razmišljanje in Delovanje

Sklop	 Zamisli	Študije primerov	
		 Uvajanje enakopravne prakse	 Nadgrajevanje enakopravne prakse
Razmišljanje	1: Razvijanje miselnosti družbene pravičnosti in institucionalne kulture	1a: Razvoj kadrov in zunanja partnerstva	1b: Utrjevanje kulture družbene pravičnosti v ustanovi
Delovanje	2: Ustvarjanje varnih, gostoljubnih, trajnostnih in vključujočih prostorov	2a: Prepoznavanje, da so lahko fizični in družbeni prostori kompleksni in polni izzivov	2b: Ustvarjanje varnih, gostoljubnih in vključujočih fizičnih in spletnih prostorov
	3: Delo z mladimi na participativen način	3a: Začetek posvetovanja z mladimi	3b: Izvajanje programov, ki jih vodijo mladi
	4: Spodbujanje skrbnih pedagogik in odnosov	4a: Upoštevanje potreb mladih v virtualni delavnici	4b: Mentorstvo mladih in skrb zanje
	5: Podpora mladim pri njihovem udejstvovanju in družbenem delovanju skozi ustvarjanje	5a: Podpiranje kritičnega državljanstva mladih skozi ustvarjanje	5b: Podpora mladim pri njihovem družbenem delovanju skozi ustvarjanje
	6: Grajenje kapitala, spretnosti in poti za napredek mladih	6a: Predstavitev različnih strokovnjakov na področjih STEM	6b: Podpiranje veččin STEM pri mladih in njihove zaposljivosti

Opomba o terminologiji

Uporabljeni izrazi, ki se nanašajo na enakopravnost in družbeno pravičnost, so lahko zapleteni in se spreminjajo glede na čas in okolje. Obstaja veliko različnih definicij izrazov, ki jih uporabljamo, in nekaterih izrazov morda ne poznate. Zato so definicije izrazov, ki so še posebej pomembni, navedene ob besedilu v barvnih okvirčkih. Na koncu poročila se nahaja tudi glosar vseh izrazov, kot jih razume ta projekt.

Razmišljanje

Razmišljanje

Ta sklop raziskuje utemeljenost enakopravne in vključujoče prakse na vrednotah in načelih družbene pravičnosti, ter navaja primere, kako so ustvarjalni prostori uvedli, nadgradili in utrdili družbenopravično miselnost med zaposlenimi in v celotni ustanovi.

»Naša individualna praksa
in jezik, ki smo ga uporabljali,
sta se razvila in nekatere svoje
prakse lahko artikuliramo
na boljši način«

(Izvajalec v ustvarjalnem prostoru).

Zamisel 1: Razvijanje miselnosti družbene pravičnosti in kulture ustanove

Sodobne družbe zaznamujejo zakoreninjene oblike neenakosti in nepravičnosti. Ustvarjalni prostori so, tako kot vse druge ustanove, del družbe in jih oblikujejo ta razmerja moči. Če hočejo ustvarjalni prostori pomagati pri odpravljanju širših neenakosti, ne pa jih ohranjati, morajo zagotoviti, da razumejo in postavljajo v ospredje problematiko enakopravnosti in družbene pravičnosti ter da so sposobni razmisliti in prepoznati vidike svoje kulture in prakse, ki so lahko izključujoči.

Čeprav obstaja veliko razprav o terminologiji, uporabljamo v tem poročilu naslednje definicije:

- **Enakost** pomeni obravnavo različnih skupnosti na enak način, na primer z zagotavljanjem enakih sredstev ali priložnosti za vse.
- **Enakopravnost** pomeni obravnavanje različnih skupnosti različno glede na potrebe, na primer zagotavljanje več sredstev tistim, ki jih potrebujejo več, ker so pomanjšinjeni ali izključeni iz družbe.
- **Družbena pravičnost** pomeni osredotočanje na prepoznavanje in izzivanje struktur, praks in odnosov, ki povzročajo in ohranjajo krivičnost.

Več definicij ključnih konceptov družbene pravičnosti najdete na www.m4kingspaces.org/glossary

Potencial ustvarjalnega prostora, da prispeva k izboljšanju izkušenj, rezultatov in izboljša počutje udeležencev, zlasti tistih iz izključenih in pomanjšinjenih skupnosti, bo v veliki meri odvisen od vrednot, načina razmišljanja in kulture te ustanove, iz katere izhaja. V tem pogledu si Zamisel 1 prizadeva podpreti ustvarjalne prostore, da bi razumeli in razvili miselnost družbene pravičnosti, ki lahko zagotovi trdne temelje za strategijo in prakso.

Študija primera 1a: Razvoj kadrov in zunanja partnerstva

Kljub uspešni tradiciji podpiranja inovativnega ustvarjanja med odraslimi in velikemu ugledu na področju javnega sodelovanja z raznolikim mednarodnim občinstvom vseh starosti je bilo zaradi specifičnih omejitev Univerzitetnega ustvarjalnega prostora v kampusu njihovo sodelovanje z nekaterimi lokalnimi skupnostmi, zlasti z mladimi iz pomanjšinjenih skupin, ki še niso bili študenti univerze, omejeno. Zaposleni so se tudi zavedali, da so kot ekipa, ki dela na univerzi, pretežno družbeno privilegirani. Eden od njihovih razlogov za sodelovanje v projektu Making Spaces je bil koriščenje priložnosti za boljše razumevanje vprašanj družbene pravičnosti in za vzpostavljanje stikov z lokalnimi skupnostmi.

Kaj je naredil ustvarjalni prostor

- Izvedel je vrsto srečanj, na katerih so razpravljali o problematiki raznolikosti in vključevanja, da bi jo bolje razumeli in prepoznavali, pod vplivom gibanja Black Lives Matter.

»Ekipno nam je bilo veliko lažje govoriti o tem in o vplivu tega na ustvarjalni prostor in raziskave. [Enakopravnost] je del našega tedenskega srečanja, kjer se pogovarjamo o ... Stvareh, ki jih je kdo prebral, in razmišljamo o bolj proaktivnem uvajanju sprememb. Do nedavnega to ni bila redna tema pogovorov na skupinskih sestankih, tako da se je to spremenilo« (Izvajalec v Univerzitetnem ustvarjalnem prostoru).

- Dal si je prostor za skupno učenje ekipe.

»Mislim, da se nam je zdelo zelo koristno tudi to, da se nismo takoj posvetili podrobnostim o tem, kar bomo spremenili. Tako smo si najprej dali malo prostora za razprave, bile so kot nekakšne učne izkušnje, šele pozneje pa smo začeli razmišljati o tem, kaj bomo spremenili« (Izvajalec v Univerzitetnem ustvarjalnem prostoru).

»Mislim, da so nam ta srečanja na temo raznolikosti, ta priložnost in prostor za skupno branje in razpravljanje omogočili, da smo vsi v ekipi nekako soglasni. Mislim, da je bilo to zelo koristno« (Izvajalec v Univerzitetnem ustvarjalnem prostoru).

- Izvedel je novo usposabljanje o enakopravnosti, raznolikosti in vključevanju ter povabil zunanje strokovnjake k izvedbi delavnic o problematiki družbene pravičnosti, med njimi delavnico za zaposlene, namenjeno razvijanju razumevanja belega privilegija.

»Delavnica ... Je spodbudila razpravo o težavi belega privilegija in o tem, kaj bi lahko spremenili, da bi bila naša ekipa in naš ustvarjalni prostor bolj vključujoča in protirasistična. Nato smo vzpostavili mesečna notranja srečanja na temo raznolikosti in vključevanja, na katerem razpravljamo o težavah, kot so rasizem, abilizem, transfobija, neenakost spolov in stičišča med temi oblikami diskriminacije« (praktik Univerze Makerspace).

- Tesno je sodeloval z zunanjo skupnostno ustanovo, da bi doumel, kaj bi mladi iz pomanjšinjenih skupnosti želeli in potrebovali od tega novega programa, da bi se pri načrtovanju bolj osredotočil na uporabnike. Posledično je uvedel naslednje spremembe: sprememba časovne umestitve srečanj, vključitev ustvarjalcev in izvajalcev, ki bolj bolj ustrezajo skupnosti in kulturnemu ozadju udeležencev, oblikovanje vsebine in fokusa delavnic na podlagi povratnih informacij mladih o tem, kaj si želijo.

»Torej, zavedam se, da bomo morali spremeniti stvari glede načina, kako [običajno] vodimo dejavnosti. Mladim ne zapravljamo časa in jih ne odvrčamo, npr. ne govorimo jim, da to kar so odkrili, ni v redu« (Izvajalec v Univerzitetnem ustvarjalnem prostoru).

- Aktivno je iskal druge ustanove s strokovnim znanjem v zvezi z enakopravnim vključevanjem mladih in se učil od njih.

»Precej časa sem vložil v pogovore z različnimi ljudmi, ki vodijo različne mladinske programe, da bi ugotovil, kaj deluje« (Izvajalec v Univerzitetnem ustvarjalnem prostoru).

- Na podlagi izkušenj iz novih partnerstev in pristopov je razvil nove mladinske programe.

Uspehi

- Zaposleni so najprej kritično strokovno razmislili, kar je vključevalo skupno učenje, razmišljanje in razpravljanje, da so lahko pripravili bolj premišljene načrte za ukrepanje.
- Učinkovito je bilo tudi razvijanje in širjenje zunanjih partnerstev za usposabljanje in delo z lokalnimi skupnostmi, kar je pripomoglo k oblikovanju vključujočega novega programa mladinskih delavnic, na katere so se mladi odzvali pozitivno. Sodelovanje z izkušenimi partnerji iz skupnosti jim je omogočilo tudi globlje razumevanje potrebnih dejavnikov za izvedbo visokokakovostnega programa za mlade iz pomanjšinjenih skupnosti.

Možnosti za razvoj in izboljšave v prihodnosti

- Univerzitetni ustvarjalni prostor je šele začel razvijati svoj enakopravni mladinski program in je zaradi časovne, finančne in prostorske stiske najprej izvedel nekaj delavnic (npr. poletna šola, jesenska šola). Te bi lahko razširili na dolgotrajnejša srečanja, da bi zgradili trdnejše vezi in poti za napredovanje mladih.
- Odnose z lokalno mladino in partnerji iz lokalne skupnosti bi lahko okrepili z nadaljnjim vključevanjem in sodelovanjem z istimi skupinami.
- Utrjevanje razumevanja problematike družbene pravičnosti v ustanovah vedno predstavlja izziv zaradi menjave osebja in rasti programa. Koristno bi bilo pripraviti razvojni organizacijski načrt za uvajanje, ohranjanje in razvijanje pristopa družbene pravičnosti skozi čas.
- Učiti se od drugih ustanov, kako razviti in utrditi participativne oblike sodelovanja z mladimi.
- Razširiti spremljanje, tako da ne upošteva le raznolikosti udeležencev, temveč vključuje tudi razmislek o programih z vidika enakopravnosti (na primer z uporabo orodij za razmislek, kot je Kompas enakopravnosti), ugotavlja, v kakšni meri programi podpirajo vrednote družbene pravičnosti in se z njimi skladajo, ter uporabi ta spoznanja pri načrtovanju in ukrepanju.

Izhodišča za učenje 1a (Uvajanje)

Kaj in zakaj?

Na začetku je pomembno razviti (i) skupno, poglobljeno razumevanje problematike enakopravnosti in družbene pravičnosti (npr. kako lahko privilegiji in vsakodnevne, samoumevne prakse ustvarjajo in ohranjajo neenakopravnosti) in (ii) kulturo znotraj ustanove, ki ceni in prakticira kritično strokovno refleksijo. Enakopravnostni potencial vaše prakse se bo namreč oblikoval na podlagi miselne naravnosti in vrednot, ki jih bodo sprejeli izvajalci in vodje.

Kako?

Za začetek si pomagajte s strokovnim znanjem in usposabljanjem ustanov, ki nudijo usposabljanje o enakopravnosti in raznolikosti, ter z viri in okviri, ki so bili razviti za pomoč izvajalcem pri sprejemanju miselne naravnosti in pristopa, ki temelji na enakopravnosti/družbeni pravičnosti. Povezave do virov najdete v tabeli »Ključna refleksivna vprašanja za izvajalce«, v razdelku s priporočili.

Ključna refleksivna vprašanja:

- Kako lahko zagotovimo, da vsi zaposleni razvijejo skupno, poglobljeno razumevanje problematike enakopravnosti in družbene pravičnosti?
- Kako znotraj ustanove ustvarjamo in vzdržujemo kulturo, ki ceni in izvaja kritični strokovni razmislek?

Študija primera 1b:

Utrjevanje kulture družbene pravičnosti v ustanovi

Skupnostni ustvarjalni prostor je imel dolgo tradicijo in velik ugled zaradi svoje enakopravne prakse. Vendar pa so se v ustanovi dobro zavedali, da nočejo postati samozadovoljni, in so prepoznavali željo po proaktivnosti pri ohranjanju in stalnem širjenju svoje vključujoče prakse in kulture kritične strokovne refleksije.

Kaj je naredil ustvarjalni prostor

- Razvil je jasen program zaposlovanja, uvajanja, usposabljanja in razvoja osebja, ki se je osredotočal na problematiko družbene pravičnosti in se je sčasoma nadaljeval z mentorstvom in strokovnim razvojem osebja. Zaradi tega je celotno osebje posedovalo dobro poznavanje in razumevanje problematike družbene pravičnosti, ji bilo zavezano ter znalo njena načela samozavestno predstaviti drugim in jih utrditi v svoji praksi.
- Utrdil je kulturo nenehne strokovne refleksije in odprtosti za spremembe in razvoj.

»Z mojega vidika je kot skupek majhnih sprememb, ki jih lahko narediš, da bo morda širša stvar bolj pozitivna. Po mojem mnenju gre za vprašanje: ‚Kaj lahko spremeniš pri sebi? Katere majhne korake lahko narediš?‘, bodisi z izobraževanjem o vsem, kar te veseli, z uvajanjem majhnih sprememb ... Te majhne spremembe so tiste, ki resnično naredijo veliko razliko« (Izvajalec v Skupnostnem ustvarjalnem prostoru).

»Torej, mislim, da je to, kar se dogaja v vseh naših programih, da se vedno učim, učenja nikoli nisem zaključil, če razumeš? Lahko izvajam isti program 15-krat in vsakič se bom naučil nečesa novega in pri tem je naša ekipa kot celota zelo dobra« (Izvajalec v Skupnostnem ustvarjalnem prostoru).

- Nenehno je spremljal programe, tako na ravni ustanove kot v partnerstvu z mladimi, in tako preverjal njihovo skladnost z temeljnimi vrednotami ustanove glede enakopravnosti in družbene pravičnosti.

- Razvijal je aktivne in participativne odnose z lokalnimi skupnostmi za namene razvoja programov, in sicer z izvajanjem vrste začetnih delavnic v prostorih lokalnih skupnosti, šolah in skupaj s posebnimi skupinami (npr. mlade mamice), kar se je sčasoma razvilo v dolgoročne odnose in nove priložnosti.

»Zelo tesno smo sodelovali z otroškim centrom, ki se nahaja tik zraven nas, s skupinami mladih mamic. Želele so izdelati božične okraske ali pa so želele izdelati kakšne lepe stvari za svoje otroke, zato smo ustvarili celoten tečaj na tem področju. Počasi smo se preselili v [ustvarjalni prostor], ker je bil tik zraven, vendar smo razumeli, da so to veliki koraki za ljudi. Torej, začelo se je kot ‚pridi in izdelaj božično dekoracijo‘, nato pa se je sčasoma razvilo v ... 6-tedenski tečaj za ženske o tehnologiji in digitalnih prostorih.« (Izvajalec v Skupnostnem ustvarjalnem prostoru).

»Namesto da so vrata odprta za vse ... Aktivno hodimo v skupnost in iščemo ljudi, ki bi bili del tega« (Izvajalec v Skupnostnem ustvarjalnem prostoru).

- V vseh vidikih ustanove, od fizičnega prostora do osebja in programov, je utrdil vrednote vključevanja. Primer: začetno stavbo so sooblikovali arhitekti in mladi iz lokalne skupnosti, zaposleni pa so hoteli ta etos prenesti tudi v nove projekte in tako je nastala nova začasna zunanja postavitev.

»Mladi so že od začetka prispevali k temu, kako naj bi bila videti, izbrali so ime, izbrali so, kaj lahko v njej počnemo, veliko smo debatirali z njimi o tem, kako jo bomo razvijali ... V njej je res bilo slišati glas mladih« (Izvajalec v Skupnostnem ustvarjalnem prostoru).

Uspehi

- Močna, vključujoča kultura ustanove in prakse, ki temeljijo na osnovnih načelih ustanove, kot sta enakopravnost in družbena pravičnost. Te vrednote so utrdili v vse vidike dela ustanove, od zaposlovanja do izvajanja dejavnosti in ocenjevanja.

»Osredotočeni smo na mlade in na tak način pristopamo k stvarjem«
(Izvajalec v Skupnostnem ustvarjalnem prostoru).

- Odprta in premišljena kultura stalnega strokovnega razmisleka in učenja je pripomogla k temu, da je ustanova še naprej ne le ohranjala, temveč tudi nadgrajevala svojo prakso na družbeno pravične načine.

Možnosti za razvoj in izboljšave v prihodnosti

- Lahko bi dodatno podpirali in ohranjali kulturo razmišljanja in partnerstva. Izvajalci iz Skupnostnega ustvarjalnega prostora so prepoznali, da sta jim dodaten okvir za razmislek, ki so ga pridobili s sodelovanjem v projektu Making Spaces, in ukvarjanje s trenutnimi raziskovalnimi zamislimi pomagala razširiti njihovo prakso in razviti nove pristope, zato so se zavzemali za iskanje načinov za nadaljevanje te ravni kolektivnega razmisleka.
- Lahko bi razširili partnerstvo, da bi pokrili širši obseg mesta. Skupnostni ustvarjalni prostor je v veliki meri služil belskim skupnostim delavskega razreda, ki so živele v njegovi neposredni bližini, vendar želi delovati na širšem geografskem območju in ustrezno razširiti svoje sodelovanje.

»Okolje, v katerem delamo, pretežno sestavlja beli delavski razred ... In, če sem iskren, o tem sploh nisem razmišljal, ko sem začel delati. Šele takrat, ko vidiš širšo sliko, pomisliš ‚čakaj malo‘. Torej, zagotovo smo zdaj delovali širše po [mestu]. Delamo že v ... Pretežno temnopoltem predelu in s tem [programom] se poskušamo čim bolj razširiti po [mestu] ... Gre za dolgotrajen dialog, ki se nadaljuje« (Izvajalec v Skupnostnem ustvarjalnem prostoru).

Izhodišča za učenje 1b (Nadgrajevanje)

Kaj in zakaj?

Kultura vključevanja mora biti utrjena, privzeta in trajno prisotna na vseh področjih in ravneh ustanove. Vodje lahko pomagajo to nadzorovati, zagotavljati ustrezno količino časa, sredstev in predanosti, da se ta kultura dosledno utrdi v celotnem okolju, in preverjati, ali je »živa« in ali se nenehno razvija ter nadgrajuje.

Kako?

Koristno je, da se vodje in izvajalci osredotočijo na razvijanje kakovostnih, dolgoročnih in zaupanja vrednih odnosov z lokalnimi skupnostmi v daljšem časovnem obdobju. V pomoč je lahko razvoj načrta za gojenje kulture in prakse stalnega aktivnega poslušanja in učenja od zaposlenih, mladih in skupnosti, da se prepreči samozadovoljstvo ter opredelijo obstoječa in nova področja za razvoj.

Ključna refleksivna vprašanja:

- Kako lahko zagotovimo in kako vemo, da smo na vseh področjih in ravneh naše ustanove utrdili in privzeli vključujočo kulturo ter da jo ohranjamo?
- Ali imajo vsi dovolj časa, sredstev in predanosti, da so vključujoči pri svojem delu?

Delovanje

Delovanje

Ta sklop opredeljuje pet zamisli in oblik vključujoče prakse, ki so podpirale udejstvovanje mladih in njihove dosežke. Zgledi iz študij primerov kažejo, kako so ustvarjalni prostori uvedli in nadgradili te prakse, ter nudijo predloge za nadaljnji razvoj.

Zamisel 2: Ustvarjanje varnih, gostoljubnih, trajnostnih in vključujočih prostorov

Če hočejo ustvarjalni prostori podpirati in spodbujati enakopravnost in družbeno pravičnost, morajo biti varni, gostoljubni, vključujoči in trajnostni prostori. Ustvarjanje varnega prostora ne pomeni le zaščite udeležencev pred telesnimi poškodbami (npr. z zdravstvenimi in varnostnimi ukrepi), temveč tudi skrb za udeležence v družbenem in čustvenem smislu (npr. zagotavljanje, da udeleženci prostore doživljajo kot družbeno pravične in nasprotujoče vsem oblikam diskriminacije in nepravičnosti). Prijeten in vključujoč ustvarjalni prostor se aktivno spopada s krivicami, ceni vse udeležence kakršni so in po njihovem značaju ter aktivno podpira udeležence, da se počutijo udeležene v lastništvu in pripadne. Trajnostni prostori dejavno varujejo okolje in zagotavljajo, da njihovo delovanje ne povzroča škode ali jo povzroča v najmanjši možni meri. Podpirajo tudi dolgoročne družbene odnose in trajnostno sodelovanje.

Študija primera 2a: Prepoznavanje, da so lahko fizični in družbeni prostori kompleksni in polni izzivov

Poleti leta 2021 je univerzitetni ustvarjalni prostor po nizu spletnih delavnic, ki so potekale med različnimi zaprtji zaradi pandemije Covid-19, izvedel svojo prvo neposredno (vendar maskirano) delavnico za mlade, da bi jim pomagal razviti njihove veščine in razumevanje v zvezi z digitalnim ustvarjanjem in umetno inteligenco (UI). Izvajalci so hoteli, da bi bil tečaj dostopen in gostoljuben, vendar so se morali odločiti, ali bodo delavnico načrtovali in izvedli sami v svojem namenskem ustvarjalnem prostoru v univerzitetnem kampusu ali pa jo bodo izvedli v najetih pisarniških prostorih v bližini lokalne skupnosti s pomočjo skupnostne partnerske organizacije.

Univerzitetni ustvarjalni prostor je bil skrbno zasnovan in je urejen tako, da spodbuja mešanje med univerzitetnim osebjem in študenti iz različnih disciplin in okolij ter da nudi igrive in prijetne aktivnosti za vključevanje javnosti. Žal pa je bila uporaba lastne delavnice prepovedana zaradi omejitev Univerze v zvezi s Covid-19. Pri možnosti izvedbe neposredne delavnice v drugem prostoru jih je skrbel vidik nezmožnosti nadzora nad pohištvo, razsvetlavo in videzom najetega pisarniškega prostora za delavnico. Zavedali so se tudi, da so bile vse delavnice, ki so jih izvajali do tedaj, spletne, zato so bile zelo drugačne (tj. krajše in vse gradivo za praktične dejavnosti so udeleženci prejeli na dom). Kljub temu so to priložnost uporabili kot način za nadaljnje sodelovanje s svojo zaupanja vredno partnersko ustanovo pri spodbujanju mladih k udeležbi na delavnicah na varen in vključujoč način.

Kaj je naredil ustvarjalni prostor

- Trije izvajalci (tj. strokovnjak za STEM, vodja dogodkov in pomočnik za dogodke) so razvili enodnevno delavnico, ki so jo po nekaj pogovorih izvedli na dostopnem prizorišču znotraj skupnosti, v katero je spadala mladina, ki so jo skušali spodbuditi k udeležbi.
- Ustvarjalni prostor je sodeloval z zunanjo, skupnostno partnersko organizacijo, ki je privabila udeležence in zagotovila prostor. Srečanje je bilo brezplačno.
- Pred srečanjem so poskrbeli za običajni varnostni pregled in ocene tveganja. Izvajalci so bili o posebnih potrebah udeležencev obveščeni le na začetku delavnice in mimogrede (npr. »Pokličite rešilca, če ta fant začne krčevito drgetati, saj ima hudo epilepsijo in kaže nekaj znakov, da bi lahko prišlo do napada«) ali sploh ne.

- Partnerska ustanova je na delavnico sprejela preveč udeležencev, zaradi česar je primanjkovalo računalniške opreme in je bilo treba prvi dan delavnice spremeniti parametre v zvezi s Covid.
- Najeti prostor je bil za udeležence lahko dostopen, vendar je bil velik, hrupen in brez naravne dnevne svetlobe. Mize so bile razporejene v obliki podkve. Nekaj težav je bilo z zagotavljanjem zadostnega števila stolov za mlade, saj je bila skupina večja od pričakovane.
- Izvajalci delavnice so se predstavili (tudi zaimke, ki jih uporabljajo zase), pojasnili so, kje so stranišča, nato pa so začeli z uvodom v delavnico. Vodja delavnice je predstavil dve vrsti predmetov, ki so jih mladi imeli na svojih mizah, in sicer prenosni računalnik in robota, nato pa je sledilo mini predavanje o UI in kodiranju.
- Mladi so skupaj uporabljali zagotovljene prenosne računalnike in robote ter izvajali strukturirane naloge.
- Ob koncu dneva so skupine predstavile svoje delo tako, da so svojega kodiranega robota pokazale vsem prisotnim.
- Mladi soraziskovalci in udeleženci srečanja so se po srečanju dvakrat dobili z raziskovalci, enkrat neposredno in enkrat spletno, da bi poročali in analizirali, kako je potekala delavnica.

Uspehi

- Razgledani strokovnjaki: Strokovnjak STEM, ki je vodil delavnico, je bil zelo razgledan in mladi soraziskovalci so ocenili, da je bila delavnica »zanimiva« in »poučna« in da »vsekakor sem se nekaj naučil(-a)«.
- Pozorno osebje: Osebje je bilo pozorno do skupin in jim pogosto pomagalo (npr.: »Dobro je bilo, da so [izvajalci] postavljali veliko vprašanj ... Da so pogosto preverjali, kako nam gre«). Zgodilo se je tudi, da je osebje opazilo, da je mladostnik izključen iz svoje skupine, zato so ga premaknili k drugi mizi, kar mu je pomagalo, da se je ponovno vključil.

Možnosti za razvoj in izboljšave v prihodnosti

- Lahko pozorno preučimo, kako fizični prostor, struktura in vsebina srečanja vplivajo na to, da se udeleženci delavnic počutijo varne, sprejete in vključene.
- Poskrbimo, da so fizični prostori, ki jih uporabljate, čim bolj prijetni. Mladi so izrazili, da čeprav je srečanje obravnavalo zanimivo vsebino in so na splošno uživali v dnevu, se jim fizični prostor ni zdel prijeten ali sproščujoč: eden izmed udeležencev je skoraj dve uri po začetku srečanja še vedno nosil plašč in torbo. O pisarniškem prostoru, v katerem je potekala delavnica, so poročali zelo negativno (npr.: »Malo me je bilo strah ... Bila je nekakšna velika bela soba«) in izrazili, da bi se morda počutili bolj prijetno, če bi bil prostor »okrašen« ali »toplejši«.
- Dajte mladim nekaj »lastništva« nad fizičnim in družbenim prostorom. Čeprav ni vedno mogoče spremeniti tujih, začasnih prostorov, lahko obešanje mladinskih umetniških del ali uvodna aktivnost z uporabo samostojne table z blokom papirja in barvnih samolepilnih lističev (s pomočjo katerih npr. povabimo mlade k deljenju svojih upanj in vprašanj ali skrbi glede srečanja) pomaga, da se mladi počutijo bolj dobrodošli tako v fizičnem kot družbenem prostoru. Na spletnih srečanjih so izvajalci Univerzitetnega ustvarjalnega prostora preizkusili uporabo glasbe, ki so jo izbrali mladi, da bi ustvarili vzdušje delavnice, mladi pa so ocenili, da je možnost predvajanja glasbe po lastni izbiri morda pripomogla k temu, da so se v novem prostoru počutili bolj prijetno in v središču pozornosti.
- Poskrbimo, da bodo vsi toplo sprejeti in predstavljeni. Aktivnosti za prebijanje ledu so lahko koristne za začetke mladinskih srečanj, zlasti v kombinaciji z dogovorom o skupnih osnovnih pravilih za sodelovanje in souporabo. Na prejšnjih spletnih srečanjih so izvajalci v Univerzitetnem ustvarjalnem prostoru uporabljali aktivnosti za prebijanje ledu ter uvodna in zaključna vprašanja, da so se mladi že od začetka počutili dobrodošle in vključene. Pri novem, neposrednem srečanju pa so bili ti elementi zaradi časovnih omejitev, menjave osebja na projektu, neznane postavitve in osredotočenosti ekipe na kompleksno naravo vsebine delavnice spregledani. Mladi so izrazili, da je pomembno zagotoviti sprejem vseh udeležencev (tj. mladih in osebja) in se medsebojno predstaviti, tako da vsak pozna imena vseh drugih (npr. »Nisem se počutil preveč dobrodošlega. Zamudil sem in vsi so se samo zastrmeli vame«). Takšni koraki lahko mladim pomagajo, da se ob začetku dela z novo skupino počutijo bolj udobno ter hitreje vzpostavijo zaupanje in odnose (npr.: »Ko so nam postavljali vprašanja, sem vedel vse odgovore, vendar nisem hotel dvigniti roke. Bilo mi je nerodno v skupini ljudi, ki jih nisem poznal«).

- Poskrbite, da bodo izvajalci lahko razumljivi, prijazni in skrbni, in razmislite, kako lahko fizični in družbeni prostor delavnice vplivata tako na izvajalce kot na udeležence. Mladi so povedali, da bi si želeli, da bi se z izvajalci počutili bolj sproščeno in da bi se bolje medsebojno povezali. Čeprav je ekipa Univerzitetnega ustvarjalnega prostora pri preteklih srečanjih sodelovala z različnimi izvajalci iz različnih okolij in z različnimi področji strokovnega znanja, je ta izvajalec predhodno prejel dobre povratne informacije od mladih, ki so sodelovali v dveh njihovih spletnih srečanjih, in skupnostna partnerska organizacija je posebej prosila za njegovo ponovno sodelovanje. Ker pa je neposredni dogodek potekal ob koncu obdobja nacionalnega zaprtja med pandemijo Covid-19, nepoznani klinični pisarniški prostori in uporaba mask niso pripomogli k ustvarjanju toplega in gostoljubnega okolja. Poleg tega se je ekipa soočala z izjemno kratkim časovnim okvirom za pripravo in izvedbo zapletene delavnice STEM, na dan delavnice pa je ugotovila, da je skupina presejala dogovorjeno in pričakovano velikost, na kar ekipa ni bila pripravljena. Ta kombinacija dejavnikov je izvajalce precej obremenjevala in ni pripomogla k temu, da bi bili tako gostoljubni, kot bi si želeli. Okoliščine so prav tako ovirale navezovanje stikov in skrbnih odnosov.
- Dajte si čas za razvijanje odnosov in stikov z mladimi. Za razliko od Skupnostnega in Digitalnega ustvarjalnega prostora je Univerzitetni ustvarjalni prostor šele začel svoje delo z lokalno mladino iz pomanjšinjenih skupnosti. Kratkotrajna narava samostojnih delavnic, ki so potekale med pandemijo, kjer je bila interakcija večinoma spletna, je pomenila, da so bili šele na začetku svoje poti k vzpostavljanju zaupanja vrednih odnosov z lokalno mladino. Vzpostavljanje tovrstnih odnosov z mladimi zahteva čas in izkušnje, za katere ni bližnjic.
- Kombiniranje skupinskih in individualnih dejavnosti ter mladim omogočati da izberejo, kako želijo delati. Nekaj težav je nastalo, ker so si morali po dva do trije mladi deliti en računalnik in enega robota: pretežno je ves čas eden iz skupine ostajal »odgovoren« za kodiranje, zaradi česar jih je nekaj potožilo, da niso dobili priložnosti kodirati. Skupine so večinoma ostale enake ves dan, v eni skupini pa se je mladostnik z motnjo avtističnega spektra počutil zasmehovanega in izločenega iz svoje skupine (npr. **»Delavnica je bila zabavna, dokler se moja skupina ni odločila, da me bo pustila samega in me nato označila za tožljivca vsakič, ko sem odrasli osebi rekel, da so nesramni in me zmerjajo«**). Mladostnik je izrazil, da njegove potrebe niso bile upoštevane in da se je zaradi tega povečala njegova tesnoba pri delu v skupinah in spoznavanju novih ljudi. Kombiniranje skupinskih in individualnih dejavnosti lahko pomaga udeležencem, da se počutijo udobno in varno, zlasti tistim z določenimi potrebami, kot je npr. avtistični mladostnik,² ki mu je delo v skupini predstavljalo izziv (npr. **»Kodiranje je zabavno, a če bi ga lahko izvajali individualno«**). Prosite partnerske organizacije, da vnaprej zagotovijo informacije o udeležencih s posebnimi potrebami, kar bo izvajalcem pomagalo prilagoditi komunikacijo.

²Nacionalno avtistično društvo priporoča uporabo izraza »avtistični mladostnik« in ne »mladostnik z avtizmom«: <https://www.autism.org.uk/what-we-do/help-and-support/how-to-talk-about-autism>

Ključne ugotovitve 2a (Uvajanje)

Kaj in zakaj?

Znanje in veščine, ki jih lahko udeleženci pridobijo s sodelovanjem v ustvarjalnem prostoru, niso edine koristi programa. Fizični/digitalni prostor in družbena razmerja ter razmerja moči, ki tvorijo srečanje, so ključnega pomena in bodo močno vplivali na to, v kakšni meri se bodo mladi počutili dobrodošle, varne in vključene.

Kako?

Izvajalcem lahko koristi kritična razprava med seboj ter skupaj z mladimi in skupnostmi, da se zavedo, kako različni udeleženci doživljajo ustvarjalni prostor in odnose znotraj teh prostorov. Pomaga lahko razmislek in načrtovanje v zvezi s tem, kako pomagati mladim, da se bodo počutili bolj kot »lastniki« prostora; kako zagotoviti, da vsako srečanje vključuje smiselno dobrodošlico za vse; kako prepoznati in obravnavati, kaj različnim udeležencem daje občutek (ne-)varnosti. Zagotovite, da imajo vsi inštruktorji in osebje na voljo dovolj časa, sredstev in razumevanja, da bodo v celoti gostoljubni in vključujoči.

Ključna refleksivna vprašanja:

- Kako skozi čas razvijamo in krepimo kakovostne odnose?
- Kako odkrijemo in obravnavamo tisto, kar omogoči, da se različni mladi počutijo varno, dobrodošlo in vključeno v našem okolju?

Študija primera 2b: Ustvarjanje varnih, gostoljubnih in vključujočih fizičnih in spletnih prostorov

Skupnostni ustvarjalni prostor je imel veliko izkušenj s prizadevanji za ustvarjanje vključujočih, varnih in gostoljubnih fizičnih prostorov z uporabo načel participativnega sooblikovanja pri oblikovanju fizičnih in družbenih prostorov (glej: Zamisel 3). Digitalni ustvarjalni prostor je nabral obsežne izkušnje v zvezi s tem, kako ustvariti varne in gostoljubne spletne učne prostore, kar je dokazal njihov virtualni tečaj kodiranja.

Kaj so naredili ustvarjalni prostori

Fizični prostori

- Poskrbeli so za estetiko fizičnega prostora in še posebej za spodbujanje »nepopolnega« in »igrivega« občutka v prostoru za ustvarjanje. S tem je Skupnostni ustvarjalni prostor pomagal ustvariti neformalno vzdušje, v katerem so se mladi počutili opolnomočene, da se lotijo stvari in jih preizkusijo.

»Ne gre za pisarniški prostor, ki je strogo kliničen; lahko ponuja lasersko rezanje, ki je zelo tehnološko. Daje nekakšen nedodelan občutek, zaradi katerega se [mladi] počutijo malo bolj svobodne, da preizkušajo stvari« (Izvajalec v Skupnostnem ustvarjalnem prostoru).

- Podpirali so mlade k razvijanju občutka udeležnosti v lastništvu prostora in občutka »poznanega«.

»Vsi mladi vedo na primer kje shranjujemo lepilo, in vedo, kje lahko dobijo nekaj papirja, in vedo, kje je les, in jih usmerjamo, naj gredo po košček lesa, ki bi ga lahko uporabili ... Poznajo prostor ... To jim takoj da nekaj več občutka lastništva nad prostorom, zaradi česar se počutijo bolj sproščene« (Izvajalec v Skupnostnem ustvarjalnem prostoru).

- Skrbno so vpeli načela sprejemanja in pozornosti (glejte: Zamisel 4) v celoten prostor ustanove.

»Torej, ne gre samo za ekipo mladih, ampak tudi za [ime], ki je na recepciji, tudi ona pozna mlade, ni samo receptorka, ve, kdo so, je domačinka, pozna veliko njihovih staršev« (Izvajalec v Skupnostnem ustvarjalnem prostoru).

»Ves čas krepimo odnose z mladimi, vendar je najpomembnejše, da jim prisluhnemo. Gre za to, da jih sprejmemo na točki, kjer se nahajajo, jih resnično razumemo in jim damo občutek, da so slišani. Včasih se mi namreč zdi, da jih je preprosto samo poslušati, ne pa jih zares slišati« (Izvajalec v Skupnostnem ustvarjalnem prostoru).

- Ustvarili so prostore, kjer so mladi čutili, da lahko varno izražajo in delijo skrbi z odraslimi, ki jim je mar zanje in lahko podprejo njihovo duševno, čustveno in družbeno dobro počutje, kar je bilo še posebej pomembno med pandemijo Covid-19.

»Res sem prepričan, da moramo razmišljati o duševnem zdravju mladih ... Čeprav se bo vsebina vrtela okoli tehnologije, se bomo veliko bolj osredotočali na to, da se bodo ljudje ... Počutili udobno, da pridejo do nas in se pogovarjajo o tem, kako se počutijo, izvedli bomo veliko delavnic o uporabi barv za raziskovanje čustev in kako se lahko vsi odločimo, kako hočemo komunicirati, na primer če imaš težave, in da se spomnimo, da smo tu kot varni odrasli« (Izvajalec v Skupnostnem ustvarjalnem prostoru).

»Nekako ti je lažje prositi za pomoč, zaradi česar se tudi počutiš dobrodošlega, saj se ti ni treba nenehno spraševati: ‚Ali naj vprašam? Ali ne bi smela?‘ Dajo ti vedeti, da lahko in da te ne bi smelo biti sram prositi za pomoč« (Matilda).

- Podprli so duševno zdravje mladih z zagotavljanjem prostora, ki temelji na dolgoročnih, zaupanja vrednih odnosih, kjer so se mladi počutili slišane ter dovolj udobno in varno, da lahko zaupajo svoje težave in/ali zaprosijo za pomoč: vzpostavili so zaupanje z izvajalci in mladi so se počutili slišane. Ustvarjalni prostor je organiziral tudi delavnice, na katerih so lahko mladi raziskovali svoja čustva, se izražali in prepoznavali težka čustva. Poleg tega so v prostoru potekale delavnice s poudarkom na družbenem delovanju, ki so mladim omogočile, da so se pogovarjali o vprašanih, ki jih zadevajo (npr. podnebna kriza, gibanje Black Lives Matter, brezdomstvo), in da so s pomočjo ustvarjanja pomagali ukrepati in raziskovati ta vprašanja v varnem okolju (glej študijo primera 5b). Storitve so vključevale sprotno odzivanje na potrebe, npr. prilagojen program za mlade, ki prehajajo iz osnovne v srednjo šolo, za pomoč pri prehodu. Celotno osebje se je usposabljal na področju duševnega zdravja in se aktivno vključevalo v vzpostavljanje odnosov s šolami, starši, socialnimi službami in mladimi, da bi jih zaščitili ter da bi se zavedali njihovih morebitnih težav in bili pozorni nanje. Vodje ustvarjalnih prostorov so se tudi povezali z lokalno organizacijo za duševno zdravje, da bi omogočili izmenjavo dobrih praks, podprli ozaveščenost osebja ter ponudili priložnosti za iskanje nasveta, kadar je to potrebno.

Spletni prostori

- Zagotovili so, da so vsa spletna srečanja vključevala začetne pozdrave, uvode, uvodne predstavitve in zaključna vprašanja, da so se vsi udeleženci lahko počutili dobrodošle, spoznali drug drugega in da so imeli možnost, da delijo in sporočajo, kako se počutijo.

»Ko si se pridružil skupini na Slacku³, si se predstavil s tremi dejstvi ali čim podobnim, namesto da bi se samo pridružil in bi te vsi ignorirali. In tudi to je bilo lepo, ker stvar trajala nekaj mesecev in so vedno prihajali tudi novi ljudje« (Eileen).

»Zdelo se mi je super, da se je osebje vsako jutro javilo in sporočilo, kdo bo tisti dan glavna oseba za stik. Vsako jutro so se oglasili v stilu: »hej, vsi«, se pošalili ali kaj podobnega in sporočili: »danes sem tukaj, da odgovorim na vsa vaša vprašanja«. Torej, bilo je na nek način lepo, da se vsako jutro zbudiš ob sporočilu in veš, da so na voljo, da ti pomagajo. Vedno so se hitro odzvali na vsa moja vprašanja, zaradi česar sem se počutil, da lahko napredujem na tečaju« (Callum).

³ Slack je spletni komunikacijski program, v katerem lahko člani projektne skupine drug drugemu pošiljajo neposredna sporočila in sodelujejo v posebnih skupinskih tematskih razpravah na »kanalih«. Kanali vsebujejo datoteke in druge informacije, specifične za teme, ki predstavljajo dele projekta; primeri kanalov v tem programu ustvarjalnega prostora so »obvestila«, »priložnosti« in kanali, namenjeni vrstam kodiranja, kot je »fc-html«.

- Uporabili so učno obliko in strukturo, ki je udeležencem omogočala, da so se učili v svojem tempu, z obsežno spletno podporo in možnostmi za vprašanja, odgovore in razpravo preko spletnega foruma skupine znotraj aplikacije Slack.

»Vsi so vedeli, da veliko delam in da nimam veliko časa, a da vseeno naredim, kar lahko. Bilo je super, da sem se lahko kadar koli pridružil« (Frank).

»Ker je bil način, kako je strukturirano s pomočjo skupine Slack, kjer so mentorji vedno na voljo med delovnim časom, vedno je nekdo zraven, res dober. Če si kdaj prišel do točke, kjer si se pri nečem zataknil, si bil dve sekundi proč od tega, da si pritegnili pozornost nekoga in dobil pomoč, kar je bilo res fantastično« (Noffie).

- Izvajalci so udeležencem redno zagotavljali povratne informacije o njihovem učenju.

»Ja, mislim, da je na splošno pripomoglo h dvigu samozavesti, zlasti takrat, ko se počutiš osamljenega, da veš, da je na drugem koncu skupine Slack nekdo, ki ti je na voljo, če imaš vprašanje ali če potrebuješ kakšen splošnejši nasvet, tudi karierni. To se mi je zdelo zelo, zelo lepo in mi je pomagalo, in, spet, imeti nekoga, ki reče: »ah, ne, v redu ti gre«, to je res dobro, bravo za to. To vsi radi slišijo, lepo je« (Eileen).

- Jasna struktura srečanja in oris srečanja, ki pomaga voditi udeležence.

»Torej, pred tem je [mentor] na Slacku razložil: ‚To je tisto, kar bomo predelali, trajalo bo približno toliko časa in to je tisto, kar moraš odpreti ali nastaviti na svojem prenosnem računalniku‘. Torej ni šlo za to, da bi te samo vrgli pred Zoom: vedel si, kaj te čaka in to je pomagalo« (Eileen).

- Poskrbeli so, da so vsi mladi imeli opremo, podporo in pogoje za učenje in sodelovanje.

»Po potrebi smo zagotovili dodatno podporo, kot so obnovljeni prenosni računalniki, plačali za dostop do prostorov za coworking, dnevno spremljali udeležence, se preizkušali v nudenju podpore duševnemu zdravju, izvedli trening krepitve zaupanja, pomagali pri pisanju življenjepisov in pripravah na razgovore, svetovali o kariernih možnostih, udeležence seznanjali z ljudmi iz panoge, jim poiskali priložnosti (delovne in družbene) v katerih lahko sodelujejo« (Izvajalec v Digitalnem ustvarjalnem prostoru).

»Moja situacija je bila očitno precej drugačna, saj sem delala in nisem obiskovala šole. To so res upoštevali in so mi v tem pogledu pomagali, ko sem to potrebovala« (Mushroom).

- Podpiral duševno zdravje mladih z ustvarjanjem spletne skupnosti/prostora, kjer so se mladi počutili varne in podprte. Mentorji/izvajalci so z mladimi vzpostavili zanesljive odnose in mladim, ki so imeli težave, ponudili možnost, da si vzamejo odmor in se vrnejo čez nekaj tednov. Ekipa je aktivno spremljala, kdaj se mladi niso vključevali, in se povezala z njimi, da bi ugotovila, ali jim lahko pri čem pomaga. Po potrebi so mladim nudili podporo pri iskanju svetovalnih storitev, če so potrebovali pomoč. Mladim so nudili tudi širšo podporo na njihovi življenjski poti in jim pomagali pri uresničevanju in doseganju njihovih ambicij (glej študijo primera 6b).

Uspehi

- Obe okolji sta uspešno gradili zaupanje mladih, ki so občutili, da so fizični in virtualni prostori prijazni, varni in skrbni ter da podpirajo njihovo dobro počutje, učenje in samostojnost. Posledično so mladi lahko razvijali svojo samozavest, spretnosti in sposobnosti delovanja znotraj prostorov (glejte razdelek Učinek).

Možnosti za razvoj in izboljšave v prihodnosti

- Skupnostni in digitalni ustvarjalni prostor sta hotela svojo prakso še nadgraditi in sta v sodelovanju z zunanjim partnerjem podprla mlade soraziskovalce pri raziskovanju in izmenjavi mnenj mladih o tem, kako bi lahko spletni učni prostori postali še bolj gostoljubni in vključujoči. Sledijo njihova priporočila.

Fizični prostor

- Na razpolago naj bo več različnih vrst materialov, ki ne zahtevajo postavitve, temveč se lahko uporabljajo neposredno brez nadzora.
- Povečajte svobodo udeležencev pri uporabi opreme, tako da lahko ustvarijo, kar želijo, na kakršen koli način.
- Zagotovite odprt dostop, ki ne zahteva »prijave« (npr. **»Prostor, kamor lahko preprosto greš, kamor ti je dovoljeno iti, se ti ni treba prijaviti, kjer je vedno prostor za ljudi«**).
- Poskrbite, da bodo prostori dostopni z vidika poti in telesne oviranosti ter da bodo mladi lahko dostopali do prostora in se po njem zlahka gibali.
- Izberite različne izvajalce s strokovnim znanjem z različnih področij.

Virtualni prostor

- Ustvarite več priložnosti za neformalne klepete med udeleženci pred skupinskimi srečanji, da se bodo bolje spoznali ter zgradili medsebojno zaupanje in poznanstvo.
- Sooblikujte oblike srečanj z nevrroznoznolikimi posamezniki, da zagotovite izpolnjevanje njihovih potreb.
- Na skupinskih srečanjih uporabite dejavnosti za prebijanje ledu, ki pa naj bodo neobvezne za osebe, ki čutijo družbeno anksioznost.
- Zgradite priložnosti za sodelovanje in delo v majhnih skupinah, tako da lahko prispevajo tudi tišje osebe.
- Udeležence neposredno vprašajte, kaj zanje pomeni varnost, nato pa uporabite njihove odgovore za oblikovanje srečanj in določite osnovna pravila.
- Podpora pri digitalni higieni, na primer pri odstranjevanju neaktivnih računov s spletnih forumov in skupin, ter svetovanje pri ustvarjanju pozitivne spletne prisotnosti.
- Poskrbite za učinkovito odkrivanje zmerljivega obnašanja v spletnih klepetalnicah ali pripravite smernice o primernem jeziku in obnašanju.
- Spoštujte zaimke ljudi (npr. **»Mislim, da Slack ne nudi možnosti, da bi svoje zaimke zapisali poleg svojega imena kot v klepetih na velikih forumih, ali kaj podobnega. Zato bi bilo treba najti način, da bi delovali bolj vključujoče«**).

Ključne ugotovitve 2b (Nadgrajevanje)

Kaj in zakaj?

Varni, vključujoči in gostoljubni prostori, tako fizični kot virtualni, temeljijo na razumevanju, spoštovanju in odnosih, zato morajo biti to temeljne vrednote in prakse, ki so vtakane v delovanje celotne ustanove.

Kako?

Zagotovite, da ustanova (tako na ravni vodstva kot izvajalcev) gradi dolgoročne, zaupanja vredne odnose z lokalnimi skupnostmi, mladimi in zunanji partnerji. Razmislite, kako lahko ohranite te odnose tekoče in dvosmerne, da se boste lahko stalno zavedali vseh vidikov, ki udeležencem preprečujejo, da bi se počutili dobrodošle, varne in vključene, ali jih pri tem ovirajo. V okviru strateškega načrtovanja je lahko koristno redno opredeljevati in pregledovati posamezna področja, npr. utrjevanje močne skrbi za duševno zdravje v vse programe in prakso.

Ključna refleksivna vprašanja:

- Kako prepoznamo, spremljamo in obravnavamo primere, ko se mladi morda ne počutijo varne, dobrodošle, vključene?
- Ali obstaja posebno področje, ki bi ga lahko poglobljeno raziskali, da bi nam pomagalo pri nadaljnjem razvoju?

Zamisel 3: Delo z mladimi na participativen način

Participativni pristopi mladim omogočajo, da igrajo aktivno in pomembno vlogo pri načrtovanju, oblikovanju in odločanju v določenem okolju. Participativni načini dela omogočajo mladim, da so slišani, in da njihova mnenja pripomorejo k spremembam in oblikovanju rezultatov. Ti pristopi temeljijo na prepoznavanju in spoštovanju znanja, strokovnega znanja in izkušenj mladih ter vključujejo smiselno delitev moči, tako da ustvarjalni prostori delujejo v partnerstvu »z« mladimi in ne delajo stvari »za« njih ali »njim«.

Študija primera 3a: Začetek posvetovanja z mladimi

Univerzitetni ustvarjalni prostor se je odločil, da se bodo najprej posvetovali z lokalnimi mladimi iz nezadostno zastopanih skupnosti. S pomočjo zunanje skupnostne partnerske organizacije so izvedli dve delavnici z mladimi iz pomanjšinjenih skupnosti, starimi od 11 do 16 let. Po teh začetnih srečanjih se je Univerzitetni ustvarjalni prostor odločil raziskati, kako bi lahko razvili svojo prakso, da bi delovala na različne participativne načine. Zlasti so želeli, da bi mladi sodelovali pri oblikovanju prihodnjih srečanj in programov ter tako zagotovili, da bi bile teme pomembne in zanimive za lokalno mladino.

»Vsekakor nismo strokovnjaki v vodenju mladinskih programov ali sodelovanju z marginaliziranimi mladimi. Mislim, da je to delno zato, ker to doslej ni bil naš namen«
(Izvajalec v Univerzitetnem ustvarjalnem prostoru).

Kaj je naredil ustvarjalni prostor

- Univerzitetni ustvarjalni prostor je zbral skupino mladih, sestavljeno iz tistih, ki so se udeležili prejšnjega srečanja. Skupini so predstavili petnajst osnutkov možnih delavnic kot spodbudo za razpravo, povratne informacije in izboljšave. Mladi so se nato v manjših skupinah poglobljeno posvetili štirim prototipnim delavnicam.
- Mladi so prejeli spletno anketo in stran v orodju Padlet⁴, kjer so lahko podali anonimne kvantitativne ocene in kvalitativne povratne informacije o vsakem od predlaganih srečanj. Nato so v skupini predebatirali svoja stališča do relativnih koristih posameznih delavnic. Debatirali so tudi o časovnih razporedih, pogostosti in drugih logističnih vprašanjih, da bi zagotovili, da bodo prihodnja srečanja združljiva z njihovimi šolskimi obveznostmi in družabnim življenjem.
- Mladi so bili nato povabljeni, da delijo svoje zamisli o materialih in delavnicah na temo ustvarjanja. Odzivi so vključevali zamisli za delavnice znanosti, teksture v hrani, glasbene produkcije, umetnosti kane in začasni tetovaži.
- Univerzitetni ustvarjalni prostor je izvedel drugo delavnico z mladimi, da bi pridobil podrobnejše povratne informacije in preizkusil eno od delavnic 3D oblikovanja ter s pomočjo ponovne anonimne ankete in skupinske razprave izpopolnil vsebino, obliko, način in slog izvedbe.

⁴ Padlet je spletno orodje, ki omogoča, da udeleženci v realnem času uporabljajo virtualno »oglasno desko«.

Uspehi

- Mladi so zagotovili dragocene povratne informacije in poglede, ki jih izvajalci sami ne bi mogli izoblikovati.
- Strukturiranje srečanj in zamisli se je izkazalo za koristno ogrodje za srečanja. Izvajalci so imeli občutek, da je ta način dela v nekaj srečanjih pomagal razviti močnejšo komunikacijo in zaupanje.

Možnosti za razvoj in izboljšave v prihodnosti

- Prehod od posvetovanja k sooblikovanju. Izvajalci so si prizadevali preiti od začetnega postopka poglobljenega posvetovanja k sooblikovanju in so načrtovali, da bodo zamisli skupine za delavnice uresničili v naslednji ponovitvi svojega programa.

»Upam, da bomo na spomladanskem srečanju lahko predstavili nove vsebine, ki bodo v celoti temeljile na povratnih informacijah ljudi, ki so sodelovali na prejšnjih srečanjih« (Izvajalec v Univerzitetnem ustvarjalnem prostoru).

»V prihodnosti ... Bi lahko dali več prostora dejanskemu programiranju tega, kar hočejo mladi, namesto tega, kar smo si mi zamislili« (Izvajalec v Univerzitetnem ustvarjalnem prostoru).

Ko naj bi se začela pripravljati naslednja ponovitev, pa so skupnostni partnerji in mladi izrazili, da si namesto več delavnic izdelovanja želijo poklicno usmerjenih srečanj, zato so sooblikovane delavnice izdelovanja ostale področje za nadaljnji razvoj.

- Razvijanje dolgoročnejših participativnih pristopov k delu z mladimi. Izvajalci so ugotovili, da bi bilo težko pripraviti enkratna srečanja po meri, ki bi odražala vse zamisli mladih za delavnice; lahko bi razmislili o načinih sodelovanja z drugimi, ki bi jim pomagali razviti dolgoročne participativne pristope, ki bi lahko vodili k sooblikovanju programov. Koraki bi lahko vključevali iskanje partnerjev, ki bi pomagali izvesti začetno raziskavo v sodelovanju s skupnostmi, da bi vzpostavili medsebojno razumevanje in opredelili potencialna interesna področja, nato pa bi sklicali skupine za sooblikovanje, ki bi pripravile načrte in izvajanje.
- Doseganje ciljev družbene pravičnosti, za kar je potrebna podpora višjega vodstva. Zagotovitev dolgoročnega financiranja programa, ki ga vodijo mladi, bi omogočila dolgoročno mentorstvo ter sodelovanje mladih in njihovih skupnosti.

Ključne ugotovitve 3a (Uvajanje)

Kaj in zakaj?

Participativni pristopi so pomemben dejavnik vključujoče prakse, saj lahko pomagajo izpodbijati tradicionalno neenako dinamiko moči ter mladim omogočajo, da imajo več pristojnosti in vpliva na to, kaj se dogaja v ustvarjalnem prostoru. Takšno delovanje zagotavlja, da ponudba ustreza zanimanju in potrebam mladih, in sicer na načine, ki so spodbudni in ustrezni.

Kako?

Če imate na tem področju omejene obstoječe izkušnje ali strokovno znanje, vam bo morda v pomoč, da sklenete in razvijate partnerstva (npr. z ustreznimi skupnostnimi ustanovami), ki vam lahko pomagajo začeti vašo izobraževalno pot. Morda vam bo lažje začeti tako, da se posvetujete z mladimi in se od njih učite, nato pa v skladu z razvojem vašega razumevanja in izkušenj nadgrajujete delovanje v bolj participativno smer. Pri posvetovanju in sooblikovanju bodite še posebej pozorni na neenakomerno dinamiko moči – skrbno razmislite, kako zagotoviti, da privilegirano osebje in udeleženci ne bodo določali programa in prevzeli nadzora nad njim. Morda vam bodo v pomoč viri o tem, kako deliti pristojnosti – glejte tabelo »Ključna reflektivna vprašanja za izvajalce« v sklopu s priporočili, kjer najdete povezave do virov.

Ključna reflektivna vprašanja:

- S kom lahko sklenemo partnerstvo, da bi se naučili več o tem, kako razviti participativne pristope?
- Kako smo lahko občutljivi na dinamiko moči in zagotovimo, da privilegirano osebje in udeleženci ne bodo določali programa in prevzeli nadzora nad njim?

Študija primera 3b: Izvajanje programov, ki jih vodijo mladi

Skupnostni ustvarjalni prostor je imel dolgo tradicijo sodelovanja z mladimi: »Rekel bi, da je bil [Skupnostni ustvarjalni prostor] od začetka projekt, ki so ga sooblikovali in pomagali voditi mladi ... Naučili smo se, da pravzaprav nima smisla imeti projekta za mlade, če se z njimi ne posvetuješ ali če se jim ne zdi, da ti lahko povedo, da ni preveč dober, in da moraš biti prilagodljiv, če ti mladi povedo, da v delavnici ne uživajo: moraš razumeti zakaj, ne pa se vznemirjati. In to je vtkano v celoto centra« (Izvajalec v Skupnostnem ustvarjalnem prostoru).

Svojo prakso pa so hoteli še bolj nadgraditi in preseči sodelovanje, tako da bi z mladimi trajneje sodelovali pri sooblikovanju novih programov, ki bi se osredotočali na vprašanja družbene pravičnosti, ki so bila mladim pomembna. Sodelovali so z zunanjim partnerjem, da so pridobili finančna sredstva za razvoj in izvedbo programa srečanj, ki so ga sooblikovali mladi.

Kaj je naredil ustvarjalni prostor

- Med mladimi so poiskali posameznike, ki so postali mladi soraziskovalci. Ti so za svoj čas prejeli plačilo v obliki bona ter kosa snemalne opreme, ki so jo izbrali s seznama možnosti, vključno s fotoaparati, tabličnimi računalniki in diktafoni.
- Mladi soraziskovalci so se virtualno in osebno srečali z izvajalci, ki so jih poučili o raziskovalnih metodah in jih v petih srečanjih usmerili pri izvajanju njihovih raziskav.
- Mladi soraziskovalci so najprej razmišljali o tem, kakšna je dobra ustvarjalna delavnica, in raziskovali zamisli o družbenem delovanju, ki jih je nagovarjalo. Mladi so oblikovali raziskovalne načrte in zbrali mnenja odraslih in vrstnikov v svojih skupnostih. V svoje raziskave o skupnosti in tehnologiji so vključili tudi javnost, prijatelje in družino. V petih tednih so razvili svoje zamisli v načrt delavnice, o katerem so nato razpravljali v skupini.
- Na podlagi zbranih podatkov in lastnega strokovnega znanja so mladi za Skupnostni ustvarjalni prostor sooblikovali sklop osmih delavnic, ki so se osredotočale na različne družbene izzive in uporabljale vrsto tehnologij za vključevanje različnega občinstva. Tako je na primer Matildina delavnica vključevala uporabo digitalnega stroja za vezenje, da bi izdelala nekaj v znak protesta proti rasizmu, Maya je pripravila ustvarjalno delavnico o pravicah žensk, Phranke pa je načrtovala izdelavo izdelkov za pomoč ljudem v stiski, na primer brezdomcem.

»Učili smo se oblikovati lastne programe in kako uporabljamo tehnologijo v vsakdanjem življenju. To smo počeli na podlagi pogovorov z ljudmi, odprtosti za nove ideje in sodelovanja« (Phranke).

- Kot del programa so mladi razvijali veščine intervjuvanja, ki so jih pozneje uporabili v različnih programih centra, med drugim so intervjuvali osebe o drugem projektu in pomagali ekipi za komuniciranje pri zbiranju podatkov na enem od javnih dogodkov centra.

Uspehi

- Mladi so resnično uživali v tej izkušnji in izrazili, da so bili njihovo strokovno znanje in prispevki prepoznani, cenjeni in spoštovani (glejte sklop Učinek). Več jih je pridobilo precej samozavesti.
- Namesto da bi se z mladimi le posvetovali, so dosegli, da so mladi dobili občutek, da imajo resnično vlogo in pristojnost pri določanju agende in informiranju ter sooblikovanju delavnic, ki so bile razvite za obravnavo vprašanj družbene pravičnosti, ki so se jim zdela pomembna.
- Razširjen pettedenski program je mladim zagotovil dovolj časa, prostora in sredstev, da so lahko svoje zamisli razvijali individualno in v skupinskih razpravah. Učinek pristopa se je nadaljeval tudi po končanem programu, saj so mladi svoje spretnosti delili z organizacijo na širši način.

Možnosti za razvoj in izboljšave v prihodnosti

- Uvedba in izvajanje sooblikovanih delavnic kot del programa ustanove.
- Lahko bi raziskali, kako bi pristop sooblikovanja še bolj razširili in utrdili v drugih programih v okviru Skupnostnega ustvarjalnega prostora, da bi zagotovili, da je pristop trajen in ne le enkratna dejavnost.

Ključne ugotovitve 3b (Nadgrajevanje)

Kaj in zakaj?

Nadgrajevanje participativnih pristopov na vse vidike celotne ustanove, od posameznih srečanj do oblikovanja programov in upravljanja, lahko predstavlja močan in učinkovit način za utrjevanje vključujoče kulture v ustvarjalnem prostoru.

Kako?

Ustanovam, ki so sooblikovanje in participativne pristope utrdile v posameznih programih, bo morda koristilo, da ta načela nadgradijo na širše upravljanje ustanove – glejte tabelo »Ključna reflektivna vprašanja za izvajalce« v sklopu s priporočili, kjer najdete povezave do virov.

Ključna reflektivna vprašanja:

- V kakšni meri sta sooblikovanje in soustvarjanje utrjena v delovanju naše ustanove?
- V kakšni meri imajo mladi in lokalne skupnosti pomembno vlogo pri upravljanju ustanove?

Zamisel 4: Spodbujanje skrbnih pedagogik in odnosov

Najpomembnejšega elementa ustvarjalnega prostora ne predstavlja njegova oprema ali viri, temveč ljudje in pedagogika. Na rezultate in izkušnje, ki jih mladi pridobijo s sodelovanjem v ustvarjalnih prostorih, bodo močno vplivali odnosi, ki jih izkusijo, in vrste pedagogike (tj. prakse poučevanja in učenja), s katerimi se srečajo. Na to zamisel še posebej vplivajo obsežne raziskave in pisanje o pomenu skrbne pedagogike in odnosov ter o tem, kako lahko ti oblikujejo izkušnje, rezultate in učenje mladih v različnih učnih okoljih. V tem poročilu pojmuemo skrbne pedagogike kot tiste, ki upoštevajo razmerja moči in nepravilnosti, ki prepoznavajo krivice in se spoštljivo osredotočajo na mlade in njihove potrebe, skrbijo zanje čustveno, kulturno in duševno ter podpirajo njihovo dobro počutje, napredovanje in rezultate. Z drugimi besedami, skrbni pristopi tvorijo del izobraževalnih pristopov družbene pravičnosti.

Študija primera 4a: Upoštevanje potreb mladih na delavnici oblikovanja športnih copat

Univerzitetni ustvarjalni prostor je to delavnico razvil kot del niza petih delavnic, ki so bile izvedene kot spletna »jesenska šola« za mlade v njihovi lokalni skupnosti in v sodelovanju s skupnostno partnersko ustanovo. Delavnice so potekale virtualno, saj je takrat bila Anglija drugič zaprta zaradi pandemije Covid-19. Za Univerzitetni ustvarjalni prostor je bilo bistvenega pomena, da upošteva potrebe mladih med spletno interakcijo, da ne bi prišlo do t. i. »utrujenosti od Zooma« ali da ne bi bilo na voljo premalo opreme. Bistveno je bilo tudi razmisliti o tehnikah, s katerimi bi lahko spodbujali skrbne odnose med virtualnim povezovanjem.

Kaj je naredil ustvarjalni prostor

- Razvil praktično dvourno virtualno delavnico z oblikovalko obutve, na kateri so udeleženci raziskovali oblikovanje skozi ustvarjanje. Mladi so iz gospodinjskih odpadkov za reciklažo izdelali lastno skulpturo športnih copat ali superg.
- Srečanje je potekalo kot virtualna delavnica, izvajalci pa so mladim vnaprej poslali gradivo in informacije o delavnici.

»Poslali smo jim vse do škarij, pisal in blokov kakovostnega umetniškega papirja ... Stvari, za katere nismo hoteli domnevati, da jih imajo ljudje doma. Odločili smo se, da bomo izdatno napolnili škatle z gradivom, da bo ostalo dovolj gradiva, da bodo ljudje lahko nadaljevali z dejavnostjo tudi po koncu srečanja. Toda v resnici je šlo za enakopravnost in sredstva, ki so jih ljudje imeli ... Hoteli smo, da bi bilo srečanje čim bolj dostopno« (Izvajalec v Univerzitetnem ustvarjalnem prostoru).

- Delavnica je vsebovala tudi čas za vprašanja in odgovore med oblikovalko in mladimi ter oblikovalkino predstavitev svojega delovnega prostora mladim, da bi tako z njimi spletla vezi.

»Lepa lastnost [ime izvajalca] delavnice je bila, da je potekala v njenem studiu, tako da ga je lahko vsem razkazala« (Izvajalec v Univerzitetnem ustvarjalnem prostoru).

- Izvajalci so poskrbeli za izbor izvajalke – inštruktorice, ki je imela izkušnje z delom z mladimi in je razumela kontekst njihove skupnosti.

»Zlasti smo poskušali poiskati ustvarjalce, ki so iz [od koder prihajajo udeleženci] ali so BIPOC [temnopolto, staroselsko in nebelsko prebivalstvo]. Ta izvajalka je dejansko imela precej akademsko ozadje, vendar je bil njen studio [v lokalnem okolju]. Vedeli smo, da je že prej vodila delavnice z mladimi, priporočil pa nam jo je tudi nekdo, ki vodi drug mladinski program« (Izvajalec v Univerzitetnem ustvarjalnem prostoru).

- Uporabili so dejavnosti za prebijanje ledu, da so vzpodbudili vzpostavljanje odnosov med mladimi in inštruktorji ter da so vsem olajšali medsebojno spoznavanje.

»Dejavnosti za prebijanje ledu so bile ... Uporabljali smo majhen vizualni pripomoček z različnimi mačjimi obrazi in jih vprašali, kot katera mačka se počutijo danes, da bi dobili občutek o čustvenih stanjih ljudi, ko so prihajali na delavnice. In potem smo naredili podobno stvar ob zaključkih srečanj, da bi ugotovili, kako so se ljudje počutili na koncu. Šli smo se tudi »Če bi imel/-a nadnaravno sposobnost, katera bi to bila?« [...], da so se začeli pogovarjati, s čimer smo poskušali spodbuditi pogovor med njimi, namesto samo z izvajalcem srečanja. Ker jih usmerjate v virtualne sobe za ločene sestanke, da skupaj klepetajo, in ni nujno, da se poznajo ... Zato lahko priložnost, da se na začetku malo spoznajo, pomaga ... Da malo prebijemo led« (Izvajalec v Univerzitetnem ustvarjalnem prostoru).

- Uporabili so glasbo, ki je pomagala ustvariti sproščeno in na mlade osredotočeno vzdušje na delavnici.

»Glasba je bila še ena stvar, ki smo se je posluževali [...] Tako smo imeli glasbo na začetku in tudi kdaj, ko smo ustvarjali v tišini, kar se je dobro obneslo, saj je na delavnicah ustvarjalo bolj sproščeno vzdušje in je bilo manj občutka, da smo v učilnici« (Izvajalec v Univerzitetnem ustvarjalnem prostoru).

- Vzpodbujali so grajenje odnosov med odraslimi in mladimi, in sicer tako, da so jim dali enake naloge, ki jih je bilo treba izvesti v enaki količini časa.

»Inštruktorji so ustvarjali skupaj z mladimi, zaradi česar so se po mojem mnenju ljudje počutili bolj udobno« (Izvajalec v Univerzitetnem ustvarjalnem prostoru).

- Delavnico so osredotočili na zanimanja mladih.

»Po povratnih informacijah naših mladinskih svetovalcev sta bili moda in digitalna tehnologija področji, ki sta jih še posebej zanimali. Tako je bila ta delavnica vsebinsko zelo dobro ocenjena, zato smo jo poskušali resnično osredotočiti na zanimanja mladih« (Izvajalec v Univerzitetnem ustvarjalnem prostoru).

- Na delavnici so zagotovili prisotnost osebja, ki se je osredotočalo na nudenje duševne podpore in na prepoznavanje, da nekateri mladi morda želijo ali morajo komunicirati na drugačne načine.

»Inštruktorji so se osredotočili bolj na ustvarjanje, mi [drugi izvajalci] pa bolj na družbeno plat, na primer na uvodna in zaključna vprašanja ter na spodbujanje ljudi. Eden od nas je bil zadolžen za klepet in je dal vedeti, da če komu ni prijetno postaviti vprašanje ustno, lahko piše v okvirček za klepet, pogosto smo tam objavljali spodbude in kratke komentarje ... Ljudje so lahko na vprašanja odgovarjali z emojiji, če jim je bilo tako bolj prijetno«
(Izvajalec v Univerzitetnem ustvarjalnem prostoru).

- Prepoznali so neenakosti z vidika tehnologije in sredstev ter skrbno premislili, kaj bi lahko naredili, da bi bili vključujoči.

»Razmišljali smo o digitalni izključenosti in o tem, da vsi ljudje morda nimajo enakih pripomočkov, zato smo bili precej previdni pri tem, kako smo to ubesedili na srečanjih; nismo hoteli razlikovati med ljudmi s prenosnimi računalniki in ljudmi s telefoni ... Nikoli ni šlo za to, da nečesa ni bilo, ampak bolj za ‚Povejte nam, s čim ste prišli‘. Vedno smo imeli pripravljene tudi zamisli za ljudi, ki so prišli s telefoni ali brez strojne opreme. Na primer, na enem od srečanj je tako malo ljudi prišlo s programsko opremo ali prenosnim računalnikom, da smo se odločili za skupinsko dejavnost, pri kateri smo se skupaj učili uporabljati programsko opremo, in to se je dejansko dobro obneslo«
(Izvajalec v Univerzitetnem ustvarjalnem prostoru).

Uspehi

- Z vnaprejšnjim pošiljanjem potrebnega gradiva mladim so zagotovili, da so vsi imeli vse potrebno in so lahko sodelovali pod enakimi pogoji.
- Delavnica se je osredotočala na zanimanja in hobije mladih, bila je povezana z njihovim življenjem in je nudila priložnosti za poklicni razvoj.
- Dejavnosti za prebijanje ledu so vzpodbudile vzpostavljanje odnosov med mladimi in osebjem ter so skupini olajšale medsebojno spoznavanje.
- Uvodna in zaključna vprašanja so pomagala ustvariti varen in skrben prostor, kjer so mladi lahko izrazili svoje čustvene potrebe.
- Mladi so na spletnem srečanju imeli priložnost sodelovati in komunicirati na način, ki jim je ustrezal.
- Zunanji izvajalci so imeli izkušnje z vodenjem spletnih srečanj za mlade in so lahko mlade navdihnili.

»Ženska, ki je vodila srečanje, je bila res kul. Pozneje sem jo poiskal na internetu in njeno raziskavo uporabil v šoli pri svojem zaključnem usposabljanju. Pri tem me je navdihnilo prav to, kar smo počeli na srečanju« (Anonimni udeleženec).

»Dobro se je ujemalo s tem, kar sem že počel v šoli« (Anonimni udeleženec).

Možnosti za razvoj in izboljšave v prihodnosti

- Na delavnici je bil delež odraslih v primerjavi mladimi precej visok, saj je v zadnjem hipu prišlo do več odpovedi udeležbe. Če bi se to ponovilo, bi lahko povabili gostujoče govorce, ki bi se pridružili pozneje, ali pa bi lahko dodatni izvajalci izklopili svoje kamere.
- Udeleženci, ki so imeli težave z brezžično internetno povezavo, so zamudili podajanje navodil, zato bi lahko delavnico izboljšali tako, da bi skupaj s škatlami gradiva vnaprej poslali tudi pisna navodila.
- Lahko bi vzpostavili dolgoročne odnose med osebjem za duševno podporo in mladimi skozi različna srečanja, tako da bi ob menjavi inštruktorjev posameznih srečanj (v skladu s spreminjajočimi se temami in področji srečanj) odnosi in podpora potekali neprekinjeno.

Ključne ugotovitve 4a (Uvajanje)

Kaj in zakaj?

Skrbni odnosi so pomemben del enakopravne prakse v ustvarjalnih prostorih in lahko pomembno vplivajo na rezultate in izkušnje mladih.

Kako?

Izvajalcem lahko koristi razmislek o vprašanjih: Kaj moramo vedeti in storiti, da lahko resnično skrbimo za mlade v našem okolju? Je smiselno organizirati razpravo s sodelavci, da si izmenjamo zamisli in izkušnje glede tega, kako bi bil videti skrben odnos v našem okolju? In kako lahko ustvarimo kulturo in kontekst, ki cenita in podpirata skrbne odnose med osebjem in mladimi?

Ključna refleksivna vprašanja:

- Kaj moramo vedeti in storiti, da lahko resnično skrbimo za mlade v našem okolju?
- Kako so videti skrbni odnosi v našem okolju? Kako bi jih dodatno razširili in nadgradili?

Študija primera 4b: Mentorstvo mladih in skrb zanje

Digitalni ustvarjalni prostor je imel etos odzivnosti in skrbi za mlade, s katerimi so delali, kar je temeljilo na njihovem delu kot delu fizičnega prostora, vpetega v skupnost. Čeprav je bil fizični prostor zaradi pandemije Covid-19 zaprt, so izvajalci v Digitalnem ustvarjalnem prostoru še naprej izkazovali skrb in razvijali odnose s svojimi udeleženci z zagotavljanjem izdatne podpore in spodbude, prilagojene potrebam, interesom in posebnim okoliščinam posameznikov.

Kaj je naredil ustvarjalni prostor

- Digitalni ustvarjalni prostor je razvil spletno skupnost znotraj svojega programa za kodiranje. Natančneje, v spletnem komunikacijskem programu so nudili tematske kanale in skupinske klepete.

»Ko sem se pridružil tečaju, nisem pričakoval takšnega poteka dogodkov. Mislil sem, da bo to na koncu le en tečaj, ki ga bom dokončal, če sploh, in potem bom nadaljeval s svojim življenjem. Toda, odkrito povedano, spoznal sem nekaj res čudovitih ljudi in izkušnja je bila boljša, kot sem pričakoval. To je bolj skupnost in ne tečaj, kjer te preprosto zapustijo, kar mi je bilo res všeč« (Anonimni udeleženec).

»Kadarkoli potrebuješ pomoč, lahko preprosto uporabiš na enega od kanalov ali pošlješ neposredno sporočilo« (Anonimni udeleženec).

»Res mi je bilo precej všeč, da je bil Slack razdeljen na priložnosti, uvode in deljenje stvari, na splošni klepet in na klepete, ki so se nanašali na specifične težave pri kodiranju. Vedel si, kje postaviti tehnična vprašanja, vedel si, kje lahko preprosto prosiš za pomoč ali splošne smernice« (Eileen).

- Digitalni ustvarjalni prostor je vsakemu udeležencu zagotovil mentorja za duševno podporo, ki je udeležencu lahko pomagal na področjih dobrega počutja, duševnega zdravja, napredovanja in doseganja širših rezultatov.

»Ponudili so mi, da me usmerijo na svetovanje in podobno ... Cenim, da so mi ponudili to podporo« (Callum).

»Mislim, da so naredili izjemno delo, vsaj kar zadeva mene, saj veš, to, kako so angažirali vse – naredili so čudeže za moje duševno zdravje ... Bili so na razpolago za pogovor, saj veš, ne nujno o težavah, ki jih imam, ampak preprosto za pogovor« (Frank).

»Od tečaja sem odnesla predvsem to, da so odnosi z mentorji zelo pomembni. Že samo to, da imaš nekoga, ki vsakih nekaj tednov povpraša, kje si in kaj počneš« (Eileen).

»Počutil sem se dovolj udobno, da sem pristopil k mentorjem, včasih tudi zunaj delovnega časa, in jim rekel: ‚Ah, zdi se mi, da sem se toliko trudil, pa mi še vedno nič ne uspe‘, oni pa so mi odgovorili: ‚Ja, še vedno zmoreš‘. Poslal sem ji sporočilo, skoraj prepričan sem, da je bilo zunaj delovnega časa, in potožil: ‚Ah, res sem vznemirjen, ker se mi zdi, da toliko delam in nikamor ne pridem‘. In bila je res razumevajoča in me prepričala, da bom napredoval. Zdaj pa res mislim, da bom« (Anonimni tečajnik).

- Mentorji so spremljali angažiranost mladih in z uporabo neposrednih sporočil povezovali s tistimi, ki bi lahko imeli težave.

»Nisem pričakoval, da bodo delali to, kar so, v smislu zavzemanja za ljudi, zagotavljanja, da so ljudje na dobri poti in da se počutijo samozavestne. Če kdo zaostaja, če je kdo že nekaj časa tiho [...], se bodo na to odzvali« (Kallo).

»Vsako jutro so dejansko rekli: ‚Potrebuješ kakšno pomoč? Potrebuješ kakšno pomoč?‘ Bilo je res dobro, ker sem imel občutek, kot da so vedno na voljo« (Isaac).

- Izvajalci in mentorji so z mladimi dejavno gradili odnos, kar je vključevalo tudi podpiranje njihovega dobrega počutja, individualno prilagajanje vsebin in prepoznavanje prednosti mladih.
- Skrbni pristop Digitalnega ustvarjalnega prostora dobro ponazarja primer udeleženke »Mushroom«, mlade ženske, ki je ob začetku tečaja za polni delovni čas delala v restavraciji s hitro prehrano. Usklajevanje dela in obveznosti v programu je bilo zanjo težko in utrujajoče, na sredini tečaja pa je po njenih besedah **»nekako izgubila osredotočenost in na tečaju nisem sodelovala toliko, kot bi si želela«**. Ni pristopila k nikomur od osebja: **»Z nikomer od mentorjev se nisem zares pogovarjala ... Tako da je bilo prenehati preprosto, ker se mi ni zdelo, da bi to kdo sploh opazil«**. A njena mentorica je stopila v stik z njo in Mushroom se je začela ponovno odzivati: **»Že nekaj časa nisem nikomur odgovorila in [mentorica] je rekla: ‚Ah, prosim, vrni se. Zmoreš‘, in v bistvu je rekla, da mi bo pomagala doseči moje cilje, zaradi česar imam občutek, da je upoštevala moj položaj, da je vedela, skozi kaj sem šla, in da sem se res potrudila za to prijavo«**. Mushroom je začela bolj sodelovati z mentorji in se udeležila več srečanj. Ko so se odnosi okrepili, sta se okrepila tudi njeno učenje in sodelovanje, **»Ko sem se začela pogovarjati z več mentorji, se udeleževati nekaterih srečanj in v bistvu spoznavati več ljudi, sem se počutila bolj naklonjeno temu, da ostanem in se učim«**. Ob koncu se ji je zdelo, da je **»resnično utrdila«** svoj položaj na tečaju. Tega je uspešno zaključila in nato dobila novo, s tehnologijo povezano zaposlitev.

Uspehi

- Digitalni ustvarjalni prostor je poleg visokokakovostnega spletnega učenja nudil tudi skrbno in vzpodbudno skupnost ter pedagogiko, katere bistvo je bilo vzpostavljanje odnosov.
- Kljub temu, da je bila vsa komunikacija virtualna, so mladi čutili, da je bilo zanje poskrbljeno, da imajo podporo in da **»niso sami«**.
- Tečaj je bil še posebej uspešen pri odkrivanju znakov opuščanja tečaja in zagotavljanju individualno prilagojene, skrbne podpore, ki je udeležencem pomagala, da so se ponovno vključili v tečaj in ga dokončali.

Možnosti za razvoj in izboljšave v prihodnosti

- Širjenje skrbne pedagogike v druge programe. Kot za mnoga druga okolja je bil tudi za Digitalni ustvarjalni prostor ključni izziv, kako razširiti in utrditi svojo prakso zunaj obstoječega financiranega programa.
- Prepoznavanje mladih, ki potrebujejo dodatno podporo. Večina mladih je bila mnenja, da jih izvajalci dobro poznajo, nekaj pa jih je bilo manj prepričanih, da osebje programa v celoti pozna njihove izkušnje, prednosti in identitete.

- Nadgraditev skrbnega pristopa tako, da mladim pomagamo pri razmisleku o njihovih ciljih in namenih in pri spremljanju doseganja njihovih ciljev in namenov že od začetka programa. Nekateri mladi so izrazili željo, da bi jim na začetku programa pomagali pri določanju ciljev ali namenov, da bi se na ta način prepričali, da bodo ostali na pravi poti in dohajali skupino.

»Nihče me ni zares vprašal, kaj bi rad dosegel do zaključka, zato si nisem predstavljal, kakšen bo cilj« (Callum).

Ključne ugotovitve 4b (Nadgrajevanje)

Kaj in zakaj?

Skrbni pristopi so pomembni za podporo dobrega počutja, angažiranosti in rezultatov mladih.

Kako?

Utrjevanje skrbnih odnosov lahko pomeni preseganje skrbi na individualni, medosebni ravni in vključevanje skrbnih praks in struktur v delovanje na ravni ustanove. Ustvarjalnim prostorom bi morda koristilo razmisliti o različnih vrstah skrbnega delovanja in o tem, v kakšni meri je to vključeno v njihove storitve, na primer, ali se skrb nudi posameznikom in/ali kolektivom, ali je skrbno delovanje usmerjeno v doseganje specifičnih ciljev (npr. podpora razvoju spretnosti) ali je bolj celotno (skrb za celotno osebo), čemu je namenjeno (npr. družbeni, čustveni, fizični ali drugi obliki dobrega počutja) in ali je skrb odzivna ali proaktivna.

Ključna refleksivna vprašanja:

- V kakšni meri so različne oblike skrbnega delovanja vključene v vse naše storitve?
- V kakšni meri so naši skrbni pristopi odzivni in v kakšni meri proaktivni?

Zamisel 5: Podpora mladim pri njihovem udejstvovanju in družbenem delovanju skozi ustvarjanje

Ustvarjalni prostori lahko mladim ponudijo dragocene priložnosti za sodelovanje pri ustvarjanju na načine, ki podpirajo njihovo udejstvovanje in družbeno delovanje. Na to zamisel je vplivalo obstoječe delo, opravljeno z mladimi iz izključenih in pomanjšinjenih skupnosti, ki so izdelovanje uporabljali na načine, ki priznavajo in cenijo njihove identitete in kulturna znanja, opozarjajo na krivice in spodbujajo družbeno pravičnost z bogatimi, inovativnimi oblikami in kreacijami, namenjenimi izboljšanju življenja ljudi na pravičen in trajnosten način.

- Z izrazom »**udejstvovanje**« označujemo sposobnost mladostnika, da deluje in ukrepa pri svojem učenju in v življenju, kar je povezano tudi z obsegom njegovega občutka lastništva in »glasu«, ki ga ima pri svojem ustvarjanju.
- Z izrazom »**družbeno delovanje**« označujemo sposobnost mladih, da se vključijo v dejavnosti, ki so usmerjene v družbene spremembe, zlasti v podporo družbeni pravičnosti ali družbenemu dobremu.

(Glejte glosar na spletni strani M4kingspaces.org/glossary za več izrazov in definicij)

Študija primera 5a: Podpiranje kritičnega državljanstva mladih skozi ustvarjanje

Univerzitetni ustvarjalni prostor je razvil niz petih delavnic, ki so bile izvedene kot »jesenska šola« v sodelovanju s skupnostno partnersko ustanovo. Vse delavnice so bile zasnovane tako, da so vključevale »dejavnik družbenega delovanja«. Na podlagi povratnih informacij in zanimanj mladih, ki so sodelovali pri razvijanju delavnic, se je večina delavnic povezovala s temami okoljske trajnosti, ena pa se je osredotočala na »Umetnost in znanost obraznih filtrov«. Slednja delavnica je bila poskusno izvedena avgusta ob udeležbi dveh skupin lokalnih mladostnikov, nato pa je bila novembra izvedena v okviru jesenske šole.

Kaj je naredil ustvarjalni prostor

- Na delavnici so udeleženci s prosto dostopno programsko opremo SparkAR izdelali lastne obrazne filtre za Instagram ali Snapchat in tako spoznali delovanje tehnologij za prepoznavanje obrazov. Mladi so nato raziskali omejitve tehnologij za prepoznavanje obrazov, tako da so s pomočjo obrtniških in gospodinjskih materialov (npr. barve za obraz, lepilnega traku in lasnih podaljškov, ki so jih vnaprej prejeli v paketu z gradivi) ustvarili videz Computer Vision (CV) Dazzle, ki naj bi kameram preprečeval prepoznavanje človeškega obraza. Razpravljali so tudi o koristnih in spornih načinih zbiranja in uporabe njihovih biometričnih podatkov v javnem in zasebnem sektorju.

- Mladi so živahno razpravljali; ena izmed mladostnic je na primer razmišljala o potrebi po bolj raznolikih in reprezentativnih naborih podatkov za usposabljanje tehnologij za prepoznavanje obrazov in ugotovila, da bomo v prihodnosti pri razvoju teh tehnologij med inženirji potrebovali več žensk in pripadnikov BIPOC (temnopolto, staroselsko in nebelsko prebivalstvo).

»Mislim, da če mam več podatkovnih zbirk o ljudeh iz etničnih manjšin, na primer, obrazno prepoznavanje začnemo pri ljudeh, kajne? Prepoznamo, na primer, skupne obrazne poteze. In mislim, da če bi vlada ali če bi ljudje lahko to še nekoliko nadgradili, bi to dalo natančnejše rezultate, namesto da temelji na belih stereotipih, če me razumete, o tem, kako so ljudje dejansko videti« (Udeleženka delavnice).

Uspehi

- Udeležencem je bilo všeč prepletanje tem družbenega delovanja, tehnologije, ustvarjalnosti in ustvarjanja.
- Videti je bilo, da je bila delavnica, ki je združevala digitalno tehnologijo in vizualno umetnost, za sodelujoče mlade zelo zanimiva.
- Skupnostna partnerska ustanova je podprla skupinsko razpravo o družbenih in tehnoloških vprašanjih tudi na drugih srečanjih, kar je pripomoglo k oblikovanju močne note kritičnega državljanstva v celotnem programu.

Možnosti za razvoj in izboljšave v prihodnosti

- Izboljšanje integracije med delavnicami. Čeprav je bila delavnica o obraznih filtrih del niza, so druge delavnice obravnavale drugačne teme, zato ni bilo priložnosti, da bi se njihovo razumevanje še nadgradilo in da bi mladim ponudili priložnosti ali podporo za nadgradnjo tega, kar so se naučili v življenju in v drugih okoliščinah.
- Lahko bi se jasneje osredotočili na podporo udejstvovanju in družbenemu delovanju mladih, da bi jim pomagali obravnavati vprašanja, ki zadevajo njih in njihove skupnosti. Čeprav so delavnice obravnavale teme družbenega delovanja, so se bolj osredotočale na podporo kritičnemu državljanstvu (npr. razumevanje problematik za sprejemanje informiranih odločitev) kot pa na delovanje *per se*.
- Lahko bi poglobljali razumevanje ključnih tem, na primer o nadzoru, zasebnosti in rasizmu, ter ponudili priložnosti za preizkušanje teh in drugih tehnologij v skupnosti.
- Prehod od delavnic, ki jih oblikujejo in vodijo izvajalci, k soustvarjanju delavnic z mladimi (glejte: Zamisel 3).

Ključne ugotovitve 5a: Uvajanje

Kaj in zakaj?

Pomagati mladim, da se vključijo v koristno ustvarjanje, in jih na pravičen in trajnosten način podpirati, da njihove stvaritve obravnavajo vprašanja, ki so pomembna zanje in njihove skupnosti, se je izkazalo za učinkovit in vključujoč način dela z mladimi v ustvarjalnih prostorih, pri čemer se krepi njihovo udejstvovanje in se jim pomaga, da s svojim ustvarjanjem prispevajo k spremembam.

Kako?

S pomočjo razmeroma skromnega predhodnega načrtovanja in posvetovanja z mladimi lahko izvajalci v ustvarjalna srečanja vključijo teme družbenega delovanja in tako mladim omogočijo, da s svojim ustvarjanjem naslovijo svoje interese in problematiko, za katero se zavzemajo. Morda boste dobili dodatne zamisli in navdih z branjem primerov, kako so to storile druge ustanove – glejte tabelo »Ključna refleksivna vprašanja za izvajalce« v sklopu s priporočili, kjer najdete povezave do virov.

Ključna refleksivna vprašanja:

- Kako lahko uporabimo posvetovanje z mladimi, da vključimo teme družbenega delovanja v ustvarjalna srečanja?
- Kako poskrbimo, da bo družbeno ustvarjanje prilagojeno zanimanju mladih in problematikam, za katere se zavzemajo?

Študija primera 5b: Podpora mladim pri njihovem družbenem delovanju skozi ustvarjanje

Skupnostni ustvarjalni prostor poskuša integrirati udejstvovanje in družbeno delovanje v vse, kar počnejo. To je praksa, ki organsko izhaja iz temeljne zavezanosti njihove ustanove družbeni pravičnosti (glejte: Zamisel 1). Teme udejstvovanja in glasu mladih so se ukoreninile v vsakdanje življenje in strukturo ustanove, mladi pa so dejavno sodelovali pri oblikovanju in postavitvi zunanjih inštalacij in novih fizičnih prostorov v centru. Zavezanost prostora družbenemu delovanju in družbeni pravičnosti se je kazala tudi v zasnovi in usmeritvi njihovih ustvarjalnih srečanj, kot so pojasnili izvajalci v nadaljevanju.

»[Mi bomo] nekaj delali čez poletje, nekako bomo občutke prenašali na lasersko rezanje in razmišljali o tem, kakšen je bil vpliv Covida ali kako razumemo Black Lives Matter. Veliko bomo raziskovali in se intenzivno ukvarjali z glasbo ter uporabo glasbe in podkastov za izražanje občutkov« (Izvajalec v Skupnostnem ustvarjalnem prostoru).

»Na vsakem srečanju vedno razmišljamo ... Vedno vprašamo mlade, kaj je to ... ,Kaj je to, do česar čutiš zanos? Zakaj se zavzemaš za to? Če je s to situacijo kaj narobe, kaj lahko storimo, da to spremenimo?« (Izvajalec v Skupnostnem ustvarjalnem prostoru).

Kaj je naredil ustvarjalni prostor

- Utrjevanje družbenega delovanja Skupnostnega ustvarjalnega prostora je bilo razvidno iz različnih programov. Eno od srečanj se je na primer začelo z razpravo o tem, kako si udeleženci predstavljajo družbeno delovanje, in sicer z vprašanjem, »**Kaj to pomeni zate? In katere so tiste stvari, za katere ti je mar?**« Mladi so z naborom orodij in tehnologij izdelovali plakate, ki so naslavljali zadeve, za katere so se zavzemali. Na koncu so razmišljali o spretnostih, ki so se jih ta dan naučili in jih uporabili, ter o tem, kaj bi lahko naredili naslednjič, da bi pomagali pri obravnavi področja, ki jim je pomembno.
- Dve mladi osebi, Ella (stara 10) in Emily (stara 11), sta razširili svoja zanimanja na delavnicah izdelovanja, ki so se osredotočale na podnebne spremembe, in skupaj ustvarili portfelj izdelkov za ozaveščanje in posredovanje njunega sporočila. Njuno delo je vključevalo oblikovanje in izdelavo lasersko rezanih obeskov za ključe ter uporabo vakuumskega stroja za izdelavo mil v obliki polarnih medvedov in ledenih gora. »**Vsakič, ko si umivate roke, vas opozarja, da se led topi**«. Izdelali sta tudi lasersko izrezane slike in sestavljanke na isto temo, ki so bile vključene v razstavo v centru.
- Mladostnik James (star 12 let) je obravnaval brezdomstvo v mestu, težavo, ki ga je zelo zanimala. V odziv je zasnoval prototip postelje v nahrbtniku, ki jo je bilo mogoče prenašati in je bila dvignjena od tal za udobnejše spanje.
- Teme družbenega delovanja so bile vključene tudi v samostojna srečanja. Mladi so na primer v okviru dneva kampanje družbenega delovanja oblikovali obeske za ključe, ki so izražali njihovo zaskrbljenost v zvezi z rasizmom, podnebnimi spremembami, političnim zatiranjem/svobodo, transfobijo in drugimi temami, nato pa so ustvarili animacije o teh temah, ki bi jih lahko uporabili tudi v širšem okolju.

Uspehi

- Programe in kulturo Skupnostnega ustvarjalnega prostora, od enkratnih srečanj do dolgotrajnih programov ter vsakodnevnega oblikovanja in upravljanja notranjih in zunanjih prostorov, je vseskozi spremljala podpora mladim pri njihovem udejstvovanju in družbenem delovanju.
- Ta pristop so vodili mladi, pri čemer je podpiral in spodbujal zanimanja, strasti in naslavljanje skrbi mladih, namesto da bi jih vsiljevalo ali o njih vnaprej odločalo osebe.
- Posledično so mladi s sodelovanjem pridobili na samozavesti in so postali bolj dejavni (glejte: Učinki), njihovo ustvarjanje pa je koristilo tako njim kot njihovim skupnostim.

Možnosti za razvoj in izboljšave v prihodnosti

- Lahko bi raziskali načine za podporo, okrepitev in širjenje glasov in dejavnosti mladih v širšem okolju zunaj centra.
- Lahko bi podprli mlade, da postanejo ne le sooblikovalci, temveč tudi voditelji sprememb in ukrepov, ki jih želijo podpreti s svojim ustvarjanjem.

Ključne ugotovitve 5b (Nadgrajevanje)

Kaj in zakaj?

Družbeno ukrepanje lahko podpira delovanje, rezultate in učinek mladih.

Kako?

Ustvarjalni prostori, ki so v ustvarjalna srečanja vključili teme družbenega delovanja, lahko razmislijo o razširitvi prakse z razmislekom o načinih, kako okrepiti glasove mladih in njihovega družbenega ustvarjanja, da bodo imeli širši doseg, ki presega okolje ustvarjalnega prostora in programa. Kako bi lahko na primer ustvarili širšo platformo za njihovo delo? (npr. uporaba družabnih medijev, mreženje, oglaševanje, širša partnerstva?) Kakšne so možnosti za predstavitev tega dela drugim v njihovih skupnostih in zunaj njih? Kako bi lahko podprli mlade, da svoje ustvarjanje uporabijo kot odskočno desko za razvoj svojega vpliva in/ali vodenja v zvezi z določenimi izzivi ali vprašanji?

Ključna refleksivna vprašanja:

- Kako (lahko) okrepimo glasove mladih in zagotovimo platformo za njihovo družbeno ustvarjanje z širšim dosegom, ki presega okolje ustvarjalnega prostora in programa?
- Kako lahko podpremo mlade, da svoje ustvarjanje uporabijo kot odskočno desko za razvoj svojega vpliva/ali vodenja?

Zamisel 6: Grajenje kapitala, spretnosti in poti za napredek

Ustvarjalni prostori lahko nudijo mladim pomembne priložnosti, da razvijajo različen kapital in spretnosti na področjih, kot so, med drugimi, znanost, tehnologija, inženirstvo, matematika, umetnost, obrt in ustvarjalnost. Kapital in spretnosti, ki jih mladi razvijejo s sodelovanjem v ustvarjalnih prostorih, lahko podprejo njihove poti in napredovanje v življenju ter lahko na različne načine koristijo njim, njihovim skupnostim in širši družbi.

- Z izrazom »**kapital**« označujemo različne oblike sredstev, znanja, izkušenj, vedenja in odnosov, vključno s kulturnimi, družbenimi, gospodarskimi in simbolnimi oblikami.
- Z izrazom »**poti**« označujemo nadaljnje življenjske poti mladih, od kratkoročnih (npr. takojšnji naslednji koraki in izkušnje) do dolgoročnih življenjskih ciljev in rezultatov.

(Glejte glosar terminologije družbene pravičnosti na [M4kingspaces.org/glossary](https://www.m4kingspaces.org/glossary))

Študija primera 6a: Predstavitev različnih strokovnjakov na področjih STEM

Univerzitetni ustvarjalni prostor je prosil učitelje in mlade za povratne informacije o načrtovani seriji izobraževalnih občolskih krožkov, ki so jih nameravali razviti. Učitelji in mladi pa so izrazili željo, da bi raje imeli srečanja, ki se bi osredotočila na zagotavljanje podpore pri poklicnem izobraževanju, da bi mladim pomagala bolje razumeti prihodnje poklicne možnosti. To se jim je zdelo nujno še posebej zaradi negotovosti, ki jo je povzročila pandemija. Univerzitetni ustvarjalni prostor je zato spremenil svoje načrte in namesto njih pripravil enodnevno karierno delavnico (t.i. »Spoznaj ustvarjalce«), na kateri je sodelovala skupina mladih profesionalnih ustvarjalcev iz Londona. Izvajalci so izbrali takšne ustvarjalce, ki so z zastopanjem različnih skupnosti ter z združevanjem ustvarjalnih pristopov in pristopov STEM pri svojem delu izpodbijali ozke, tradicionalne predstave o poklicih na področjih STEM. Izvajalci so jih prosili, naj pomagajo predstaviti možne prihodnje karierne poti za sodelujoče mlade.

Kaj je naredil ustvarjalni prostor

- Na dogodku Spoznaj ustvarjalce so mladi spoznali, kakšne poklice lahko opravljajo na podlagi ustvarjalnih, praktičnih in tehničnih spretnosti. Med nastopajočimi so bili oblikovalec, ki izdeluje izobraževalne robote in z oblikovanjem olajšuje življenje starejšim in invalidom, oblikovalec tekstila in samouk mojster vezenja, sistemski inženir, ki se ukvarja s slušalkami z mikrofoni za navidezno resničnost ter fizioterapevt, ki je postal srebrar in oblikovalec nakita.
- Ustvarjalci so mladim omogočili vpogled v svoj delovni vsakdan in v svoje delavnice ter delili svoje zgodbe o različnih poteh, ki so jih ubrali za razvoj uspešne, ustvarjalne in praktične kariere.
- Mladi in njihovi učitelji so lahko na srečanju neposredno ter po srečanju po elektronski pošti povprašali ustvarjalce o njihovem šolanju, kako so dobili prvo zaposlitev in kakšne nasvete imajo za uspeh v njihovi panogi.
- Izvajalci so zagotovili tudi dodatne karierne vire, vključno s seznamom priporočenih spletnih strani in ustanov, ki ponujajo karierne informacije, zaposlitvene priložnosti, pripravništva in vajeništva na področju umetnosti, znanosti in tehnologije.

Uspehi

- Dogodek se je neposredno odzval na zanimanja in potrebe, ki so jih izrazili mladi in učitelji, ter mladim predstavil vrsto ustvarjalnih poklicev, povezanih s STEM, in zanimive strokovnjake.
- Srečanje z ustvarjalci je mladim pomagalo graditi družbeni kapital, saj so navezali nove družbene stike in od ustvarjalcev neposredno izvedeli več o njihovih karierah in razvojnih poteh.

Možnosti za razvoj in izboljšave v prihodnosti

- Nadgrajevanje enkratnih dogodkov in raziskovanje načinov za nadaljevanje srečanj.
- Preučitev, kako mladim zagotoviti dolgoročnejšo, osebno prilagojeno podporo in mentorstvo, da bi jih podprli v naslednjih korakih njihovega kariernega razvoja.
- Povezovanje razvoja veščin STEM med različnimi delavnicami v skladnejši in celovitejši program podpore. Prav tako bi lahko izrecno povezali veščine STEM z zaposlitvami ustvarjalcev, ki so bile predstavljene v programu, s čimer bi oblikovali okvir za napredovanje mladih.
- V vse programe, ne le v karierno usmerjene dogodke, bi lahko vključili raznolike predstavitve veščin STEM in tega, kako jih ljudje uporabljajo na najrazličnejše načine.
- Vključevanje in odpiranje razprav o neenakosti in ovirah za udeležbo na področjih STEM v vseh programih in med njimi. Pri tem bi bilo treba zagotoviti, da so mladi deležni podpore pri obravnavanju, raziskovanju in spopadanju s krivicami (npr. rasizem, seksizem) pri svojem ustvarjanju ter da imajo na voljo strategije za spopadanje z neenakostmi, na katere lahko naletijo pri takšnih poklicih.

Ključne ugotovitve 6a: Uvajanje

Kaj in zakaj?

Razvijanje kapitala in spretnosti mladih, povezanih s področji STEM, lahko koristi njim, njihovim skupnostim in širši družbi na številne načine, saj jim omogoča, da delujejo kot dejavni državljani in prispevajo k spremembam v svetu, hkrati pa mlade opremlja z znanjem in veščinami, ki jim lahko pomagajo pri pridobivanju zaposlitve.

Kako?

Številni ustvarjalni prostori mladim že pomagajo razvijati znanja in spretnosti, povezane s STEM, vendar to časih ni dovolj, da bi vplivalo na njihove življenjske poti in rezultate. Mlade lahko vprašamo, katere širše oblike podpore bi si želeli, potrebovali in bi jim bile koristne za njihovo življenje in napredovanje.

Ključna refleksivna vprašanja:

- Kako povprašamo o širših oblikah podpore, ki jih mladi želijo/potrebujejo za svoje življenje in napredovanje, in kako jih upoštevamo?
- Kaj mi in/ali mladi štejemo kot »uspeh« v smislu napredovanja in rezultatov?

Študija primera 6b: Podpiranje veščin STEM pri mladih in njihove zaposljivosti

Digitalni ustvarjalni prostor je v svoj paket programov za kodiranje dodal obsežno podporo poklicnim potem in usposobljenosti za zaposlitev. Izvajalci so prepoznali, da udeleženci niso želeli le novih znanj in veščin STEM, ampak tudi praktično pomoč in vire, ki jim bodo pomagali prenesti te veščine na trg dela.

Kaj je naredil ustvarjalni prostor

- Pri Digitalnem ustvarjalnem prostoru so s spletnim učnim programom, ki je obsegal 8- do 12-tedenski uvodni program s polovičnim urnikom in 10-tedenski nadaljevalni program s polnim urnikom, razvijali tehnološke in koderske veščine mladih. Vključili so tudi obsežno dodatno podporo, namenjeno krepitvi zaposljivosti in usposobljenosti za zaposlitev.
- Tečaj je potekal v obliki tedenskih delavnic preko spletne aplikacije Zoom in je obravnaval, kako pripraviti življenjepis, kako učinkovito iskati zaposlitev in kako se bolje odrezati na zaposlitvenem razgovoru. Konkretno vsebine, ki jih je tečaj vključeval:
  - Delavnica priprave portfelja. Srečanje je raziskovalo, kaj je dober portfelj (ustvarjalni ali tehnični), kako in kje ga je mogoče objaviti in deliti ter kaj hočejo videti delodajalci in sodelavci.
  - Treningi za krepitev zaupanja. Potekali so v individualni ali skupinski obliki in so vključevali teme, kot so pristop k razgovoru, dobro počutje in načini ter tehnike za krepitev zaupanja vase.
  - Osredotočenost na kariero. Ta sklop je vključeval pomoč pri pisanju življenjepisov, prošenj za zaposlitev, razvijanju veščin razgovora, svetovanje glede portfelja in predstavitev, odgovarjanje na vprašanja o posameznih shemah ter predstavitev različnih zaposlitvenih možnosti in kariernih poti.
  - Individualna pomoč pri pripravi življenjepisa in prijave s strani sodelavca iz lokalnega urada.

- Panožno srečanje. Na srečanju so udeleženci spoznavali, kako je delati v ekipi, kako je delati kot programer, kakšne veščine in pristope potrebujemo, da bi se lahko podali na pot programiranja za druge ljudi in skupaj z njimi.
  - Javno nastopanje in predstavitve. Kako ustvariti vsebino, kako jo predstaviti in kako obvladati nervozo.
  - Odprta srečanja. Ta so zajemala vse, s čimer so imeli mladi težave in za kar so zaprosili (npr. pomoč pri kodiranju, usposobljenost za zaposlitev, priprava na zaposlitev in iskanje zaposlitve).
  - Ustvarjalno kodiranje. Na srečanju so prikazali različne vrste uporabe kodiranja, vključno z nenavadnimi projekti, povezanimi z ustvarjalnim sektorjem in umetnostjo.
  - Karierni dnevi. V sklopu kariernih dni so mladi dobili odgovore na svoja vprašanja in o njih razpravljali v skupini.
- Odzivi udeležencev so bili pozitivni.

»V program sem se vpisala samo, da bi se naučila HTML, CSS in JavaScript, in to je bilo to. Zdi se mi, da sem od celotnega tečaja dobila veliko več, saj sem se naučila različnih vidikov, ne le tistih osnovnih stvari. Naučila sem se, kako izboljšati življenjepis. Naučila sem se, kako iskati zaposlitev, kako ... In še nekaj malega o sebi. Ugotovila sem, da dejansko rada delam od doma in da je to nekaj, o čemer prej pravzaprav nisem razmišljala. Tako sem se na splošno naučila veliko več, kot sem pričakovala, oziroma sem od tečaja dobila veliko več, kot sem sprva predvidevala« (Mushroom, tečajnica).

»Mislim, da je bila glavna stvar, ki sem jo dobila, samozavest, saj ne bi zbrala samozavesti, da bi se prijavila na delovno mesto, ki ga zdaj dejansko zasedam, kaj šele, da bi uspešno prestala razgovor in vse ostalo, če ne bi opravila tega tečaja« (Noffie, tečajnica).

»Zelo sem hvaležen, da sem imel priložnost opraviti ta tečaj in da mi je pomagal pridobiti pripravništvo veliko hitreje, kot sem pričakoval« (Tečajnik).

Uspehi

- Mladi so pridobili pomembne nove veščine STEM in se tudi počutili dobro pripravljene za vstop na trg dela (glejte: Učinek).

»Pred tem programom nisem imela veliko usmeritve. Hotela sem se ukvarjati s tehnologijo, ampak mi je bilo težko opredeliti potrebne korake; nisem bila prepričana, da zmorem. Ta program je to spremenil: mentorji so mi pomagali ugotoviti, kako doseči svoj cilj, in me naučili bistvenih veščin, da pridem do tja. Zdaj veliko bolj zaupam vase, v svoje veščine in sposobnosti kodiranja« (Mushroom, udeleženka tečaja).

Možnosti za razvoj in izboljšave v prihodnosti

- Lahko bi zagotovili priložnosti za spoznavanje ljudi iz različnih panog, ki pri svojem delu uporabljajo kodiranje.

»Gostujoči govorci, ali nekaj, iz panog, v katerih bi radi delali, da spoznamo, kako so se znašli na tem področju in kako so lahko uporabili znanje« (Callum).

Ključne ugotovitve 6b: Nadgrajevanje

Kaj in zakaj?

Krepitev kapitala, spretnosti in poti za napredovanje koristi razvoju mladih, njihovim možnostim in rezultatom.

Kako?

Praksa se lahko nadgrajuje, ko se pristopi za krepitev kapitala preusmerijo od posameznih, enkratnih in prilagojenih srečanj k bolj utrjenim, dolgoročnim storitvam, ki lahko na več načinov podpirajo napredovanje mladih. Ustvarjalni prostori lahko razmislijo o vprašanjih, kot so: kaj mi in mladi štejemo kot »uspeh« v smislu napredovanja in rezultatov mlade osebe? Kako to podpremo in zajamemo?

Ključna refleksivna vprašanja:

- V kakšni meri je podpora, ki jo nudimo, enkratna v primerjavi z redno, dolgoročno podporo?
- Kako podpiramo in zajamemo učinek?

Ovrednotenje

Ovrednotenje

Ta sklop obravnava razvoj nove ankete, ki je bila zasnovana, da bi ustvarjalnim prostorom pomagala začrtati njihov napredek v smeri enakopravne kulture in izkušenj za vse mlade in razmisliti o njem.

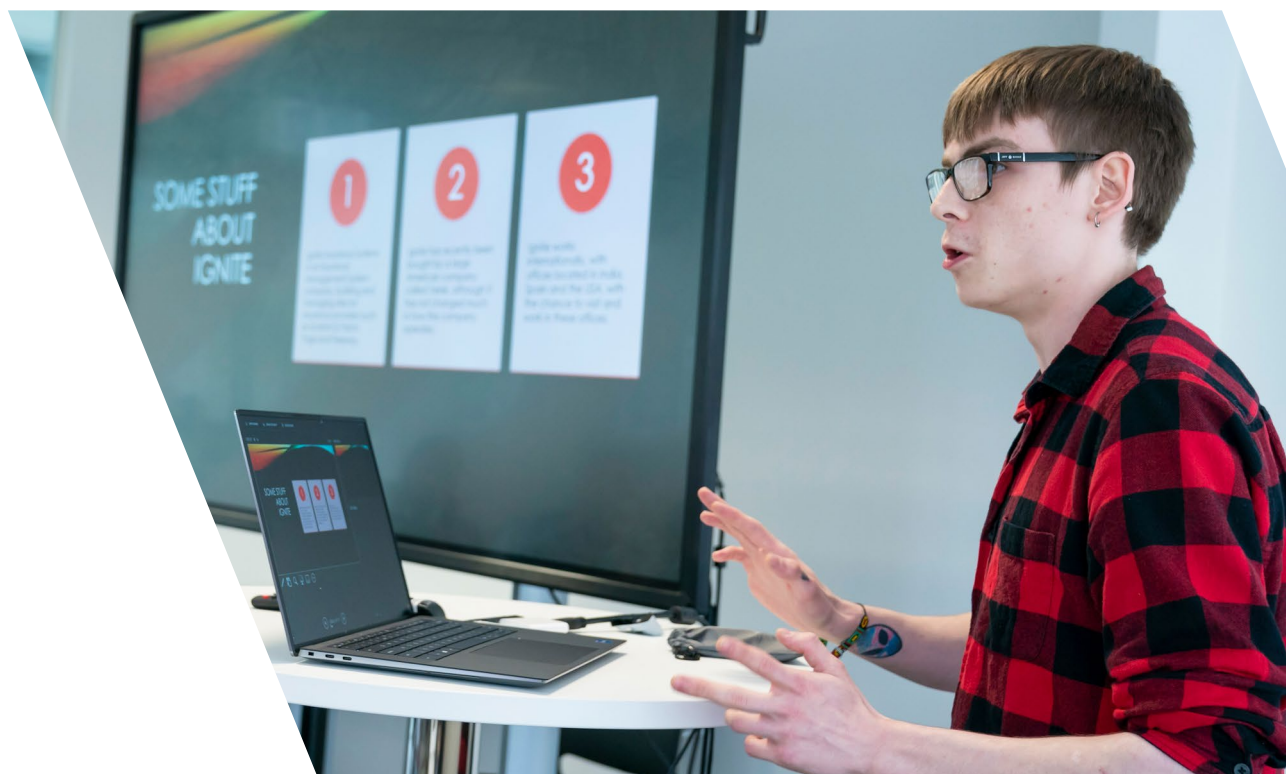
Ocenjevanje je dragocena, vendar nikoli nevtralna, naloga in postopek. Pozorni smo bili na to, kako ocenjevanje vključuje razmerja moči in zastopanosti, zaradi česar je povezano z oblikami krivic in zatiranja. Na primer: posamezniki in skupnosti, ki so »predmet« ocenjevanja, pogosto niso tisti, ki odločajo o tem, katera vprašanja je treba zastaviti ter kako opredeliti in izmeriti uspeh. Zato lahko ocenjevanje prispeva k ohranjanju neenakovrednih sistemov in odnosov ter je vodilo k temu, da so posamezniki in skupnosti predstavljeni negativno, na primer kot »pomanjkljivi«.

Pristopi k enakopravnemu ocenjevanju so zasnovani in se izvajajo na načine, ki se skladajo z vrednotami enakopravnosti in družbene pravičnosti. Ne zanemarjajo zgodovinskih, družbenopolitičnih in kulturnih okvirov, temveč prepoznavajo osrednjo vlogo, ki jo imajo ti okviri v življenjskih izkušnjah posameznikov in skupnosti, ter si prizadevajo, da bi postavili v sredino in okrepili glasove in izkušnje »subjektov« ocenjevanja.

Pravično ocenjevanje daje prednost življenjskim izkušnjam in glasovom pomanjšinjenih skupnosti ter te posameznike vključuje v določanje, katere rezultate je treba ovrednotiti in kako jih je mogoče zajeti⁵. Uporablja stroge in zanesljive opredelitve, ki priznavajo in spoštujejo različne perspektive in epistemologije ter težavnost izkušenj⁶. Če se ocenjevanje razvija in izvaja na ta način, lahko služi enakopravnim ciljem, izpodbija sisteme zatiranja in spodbuja družbeno pravičnost.

⁵Garibay, C., & Teasdale, R. M. (2019). Equity and evaluation in informal STEM education. In A. C. Fu, A. Kannan, & R. J. Shavelson (Eds.), *Evaluation in Informal Science, Technology, Engineering, and Mathematics Education. New Directions for Evaluation* (Vol. 161, str. 87-106): Wiley Periodicals and the American Evaluation Association.

»S sodelovanjem v projektu Making Spaces smo lahko svoje delo izvajali bolj namensko, kar nam je omogočilo pridobiti več finančnih sredstev iz drugih virov. To nam je pomagalo, da smo naš projekt [Ustvarjanje mladih] lahko spremenili v programsko dejavnost. S tem, ko smo lahko razvijali svojo prakso, smo lahko razvili program na način, kot ga prej ne bi mogli«
(Izvajalec v ustvarjalnem prostoru).

⁶ Bang, M., & Vossoughi, S. (2016). Participatory design research and educational justice: Studying learning and relations within social change making. *Cognition and Instruction*, 34(3), 173-193. doi:10.1080/07370008.2016.1181879. Equitable Evaluation Initiative, (2021). *Shifting the Evaluation Paradigm: The Equitable Evaluation Framework*. San Rafael, CA.

Študija primera 7: Razvijanje na enakopravnost osredotočene ankete za ustvarjalne prostore

Projektna ekipa Making Spaces se je odločila, da bo poskusila ustvariti orodje za raziskavo, ki bi izvajalcem v ustvarjalnih prostorih pomagalo pridobiti podatke za podporo njihovem strokovnemu razmisleku in napredku v smeri bolj enakopravne prakse in vključujoče kulture v ustanovi. Zanimalo nas je tudi, kako bi takšno orodje lahko pripomoglo k širjenju razmišljanja o pravični praksi in k njenemu razvoju v panogi.

Kaj je naredila ekipa

- Ekipa je najprej pregledala vrsto obstoječih orodij za ocenjevanje, ki zajemajo teme, vsebine in izkušnje, povezane z enakopravnostjo in družbeno pravičnostjo, vključno z orodji, ki so jih že uporabljali partnerski ustvarjalni prostori. Ta pregled je ekipi pomagal opredeliti morebitne stične točke in vrzeli znotraj obstoječih orodij in med njimi ter ji omogočil, da se je učila iz kvalitativnih in kvantitativnih pristopov k ocenjevanju v ustvarjalnih prostorih in širše.
- Na podlagi tega učenja je ekipa razvila osnutek ankete, ki je skušal zajeti:
  - Kako mladi zaznavajo svoje izkušnje v svojem ustvarjalnem prostoru in v kakšni meri se jim te zdijo vključujoče, gostoljubne in varne; koliko podpore so bili deležni in koliko so bile cenjene njihove identitete; v kakšni meri so jim pomagali pridobiti dragoceno znanje, veščine, izkušnje in graditi odnose.
  - V kakšni meri so po njihovem mnenju njihove izkušnje v ustvarjalnem prostoru podpirale njihovo udejstvovanje in napredovanje ter se povezovala z vrsto možnih enakopravnih rezultatov.

- Pri pripravi začetne različice za širšo rabo in doprinos so izvedli obsežna posvetovanja z najstniki. Več osnutkov so posredovali izvajalcem iz partnerskih ustvarjalnih prostorov, da bi se prepričali, da je terminologija jasna in da so njihovi z enakopravnostjo povezani cilji zastopani v anketnih vprašanjih.
- Z osmimi mladimi, starimi od 11 do 18 let, so izpeljali spletne diskusije, ki so presegle kognitivno testiranje, tj. raziskovanje njihovega razumevanja vprašanj, in so omogočile podrobnejše oblikovanje ankete. Mladi so na primer priporočili bolj izčrpne možnosti odgovorov, vključno z »Ni relevantno« in »Ne želim odgovoriti«, ter predlagali dejavnike (npr. »Tukaj se počutim varno«), ki bi po njihovem mnenju odražali vidike njihovih izkušenj v ustvarjalnem prostoru, ki so jim bili pomembni.
- O prilagojeni različici ankete so se zatem posvetovali še z 12 mladimi, ki so se odločili za podajo pisnih povratnih informacij. Prosili smo jih, naj se posebej posvetijo izbiram odgovorov in posredujejo povratne informacije o jasnosti, ponavljanju in o tem, ali je anketa zajela njihove izkušnje ali ne. Te povratne informacije so pripomogle k nadaljnjim dopolnitvam ubeseditvev in črtanju nekaterih vprašanj ter dodajanju drugih. Nazadnje je šest mladih opravilo še zadnji »predpilotni« krog testiranja, da bi ugotovili, koliko časa je potrebno za izpolnitev ankete in ali je anketa razumljiva.
- Anketa je bila nato pilotno izvedena s 24 mladimi iz Skupnostnega ustvarjalnega prostora, 24 mladimi iz Digitalnega ustvarjalnega prostora in nadaljnjimi 66 mladimi iz poletnega programa v naravoslovnem muzeju, iz knjižničnih ustvarjalnih prostorov, obšolskih programov in umetniške galerije.
- Začetni rezultati pilotne ankete so bili obetavni in so nakazovali, da bo anketa verjetno predstavljala koristno orodje za podporo razvoju enakopravne prakse v ustvarjalnih prostorih. Odzivi mladih potrjujejo prejšnje povratne informacije, ki so pokazale, da so vprašanja ne samo ustrezna glede na njihove izkušnje in da jih razumejo, temveč tudi, da zajemajo njihove izkušnje in poglede. Z anketo lahko izvajalci pridobijo zlasti podatke o tem, v kakšni meri mladi doživljajo svoje prostore, dejavnosti in kulturo kot vključujoče, skrbne, varne in gostoljubne, kot okolja, kjer se cenijo in negujejo njihove identitete ter kjer se podpirata njihovo udejstvovanje in napredovanje. Anketa omogoča tudi vpogled v to, v kakšni meri udeleženci vidijo ustvarjalne prostore kot kraje, ki se povezujejo z njihovo skupnostjo in stvarmi, ki so zanje pomembne.
- Povratne informacije izvajalcev so pokazale, da ta standardiziran pristop ni uporaben samo za različne prostore in programe, temveč da bo koristen tudi pri opredeljevanju področij, na katerih je treba ukrepati, in da bo uporaben za spremljanje napredka skozi čas.

Uspehi

- Anketa je pomagala osvetliti posamezna področja, za katera so mladi menili, da so v njihovih ustvarjalnih prostorih delovala vključujoče in podporno, ter opredelila področja, na katera bi se lahko izvajalci še bolj osredotočili.
- Po mnenju izvajalcev bodo odgovori na anketo podprli njihovo reflektivno prakso in načrtovanje nadaljnjega razvoja njihovih prostorov in programov.
- Sodelovanje z mladimi in izvajalci skozi različne programe in v različnih prostorih je pripomoglo k oblikovanju ankete, ki bi lahko bila uporabna in učinkovita v različnih prostorih, programih in mednarodnih okvirih.
- Udeleženci so pozdravili zagotavljanje spletnih in tiskanih oblik ankete.

Možnosti za razvoj in izboljšave v prihodnosti

- V sedanji obliki je anketa predolga in jo je treba skrajšati na bolj obvladljivo dolžino, ki bo ustrezala večjemu številu prostorov in programov. Nadaljnje statistične analize bi lahko pomagale pri presoji o tem, katere dele lahko izključimo.
- Naslednji koraki bodo vključevali poglobljeno razpravo o odgovorih z izvajalci, da pridobimo vpogled v njihove razlage podatkov in v to, kako bi se lahko odzvali nanje. Ta postopek jim bo tudi pomagal, da začnejo prepoznavati podporo, ki bi jim v tem postopku lahko najbolj koristila.
- Prihodnje delo mora razširiti sooblikovanje ankete, vključno z razvojem orodij za pomoč pri izvajanju ankete in razlagi rezultatov. Razmisliti bi bilo treba o tem, da bi anketo naredili bolj modularno, da bi podprla izvajalce, ki bi se radi osredotočili na izboljšanje določenega vidika svoje prakse.

Učinek

Učinek

Proti koncu projekta smo izvajalce iz naših treh ustvarjalnih prostorov prosili, naj razmislijo o svojem delu v projektu Making Spaces v dveh letih njegovega trajanja. Zbirali smo tudi podatke o mladih, ki so sodelovali v programih, ki so temeljili na načelih enakopravnosti in vključevanja. Kot povzamemo v nadaljevanju, so izvajalci in mladi, ki so sodelovali v projektu, poročali o številnih koristih in pozitivnih rezultatih.

Kaj so pridobili izvajalci s sodelovanjem v projektu Making Spaces?

»Projekt Making Spaces nam je omogočil slediti svoji intuiciji, tvegati in natančneje preučiti svoje programe« (Izvajalec v ustvarjalnem prostoru).

Naše analize podatkov, ki smo jih zbrali od izvajalcev, so pokazale tri glavne rezultate, ki jih opišemo v nadaljevanju in ponazorimo z izjavami izvajalcev.

Učinek na izvajalce 1: Bolj vključujoča in participativna praksa

Spodbujanje vključujoče in participativne prakse, kot je sooblikovanje s posamezniki iz najrazličnejših okolij, je predstavljalo ključni poudarek projekta in je tudi pomemben dejavnik pri enakopravnih načinih dela.

»Kot rezultat projekta Making Spaces smo sooblikovanje z mladimi vključili v vse naše prijave za financiranje in oblikovanja strategij. Ta pristop je bistveno drugačen« (Izvajalec v ustvarjalnem prostoru).

»Že dolgo časa se zavedamo, da hočemo biti bolj vključujoči do mladih iz zapostavljenih okolij. Izvajanje projekta s strokovnjaki in poznavalci tega področja nas je obogatilo z znanjem in izkušnjami v zvezi z najboljšimi praksami« (Izvajalec v ustvarjalnem prostoru).

Učinek na izvajalce 2: Novo znanje in razumevanje

Izvajalci so izboljšali svoje razumevanje enakopravnega dela z mladimi, pri čemer so svojo prakso pogosto popeljali na nova področja.

»Making Spaces nam je omogočil razmislek o tem, kako delujemo kot spletni ustvarjalni prostor, ko smo tja prešli iz fizičnega prizorišča. Bilo je zelo dragoceno v smislu vzpostavitve in ohranjanja spletne skupnosti« (Izvajalec v ustvarjalnem prostoru).

»Partnerstvo z raziskovalci iz ekipe Making Spaces nam je dalo dragocen vpogled v novo občinstvo, s katerim smo delali, in nam omogočilo dostop do znanja in informacij, katerih nismo imeli časa ali sposobnosti pridobiti sami« (Izvajalec v ustvarjalnem prostoru).

Učinek na izvajalce 3: Inovativna praksa

Čeprav so se naši partnerski ustvarjalni prostori nahajali na različnih točkah poti k bolj enakopravni praksi, so bili vsi sposobni inovirati in razvijati nove oblike prakse.

»Kot ustanova smo uživali v izvajanju tega projekta. Vpliv na kulturo [našega programa ustvarjalnega prostora] z mladimi nam je dal prostor, jezik, orodja in čas za bolj ustvarjalno in namensko razmišljanje o delu, ki ga opravljamo« (Izvajalec v ustvarjalnem prostoru).

»Vsi izvajalci, ki smo sodelovali v tem projektu, smo bili spodbujani k razvoju lastne prakse in globljemu razmisleku o tem, kako in zakaj vključujemo mlade v ustvarjalne prostore« (Izvajalec v ustvarjalnem prostoru).

»Program [ustvarjalnega prostora] smo lahko razvili na način, ki ga prej ne bi zmogli, kar nam je omogočilo pridobiti več financiranja« (Izvajalec v ustvarjalnem prostoru).

Kaj so pridobili mladi s sodelovanjem v programih ustvarjalnih prostorov?

Podatke smo zbrali od mladih, ki so sodelovali v programih, ki so temeljili na zamislih o enakopravnosti in vključevanju, in sicer od mladih, ki so se udeležili spletnih ali neposrednih programov, ki so trajali vsaj en mesec med junijem in oktobrom 2021. Naše analize so razkrile deset ključnih področij, na katerih je bilo po mnenju mladih sodelovanje v programih ustvarjalnih prostorov koristno.

10. Izboljšano duševno zdravje

22%

22% udeležencev je izrazilo, da so programi izboljšali in/ali okrepili njihovo duševno zdravje. Npr.:
»Naredili so čudeže za moje duševno zdravje.«

7. Izkušnja uporabe STEM za spopadanje s krivicami

63%

63% mladih je izrazilo, da jim je uporaba področij STEM koristila pri spopadanju z družbenimi in okoljskimi krivicami. Npr.:
»Ustvaril sem delavnico za oblikovanje izdelkov za ljudi v stiski z uporabo tehnologije, kot so CNC stroji, 3D tiskalniki in računalniki. Rad bi sodeloval z dobrodelno organizacijo za brezdomce in vprašal, ali lahko oblikujemo stvari za ljudi, ki jim oni pomagajo.«

9. Usposobljenost za zaposlitev

45%

45% mladih se je zaradi udeležbe počutilo bolj usposobljenih za zaposlitev. Npr.:
»Mentorica me je vzela pod svoje okrilje in me prepričala v moje sposobnosti. Svetovala mi je, kako naj izboljšam svoj življenjepis in prijave, kar mi je dalo veliko samozavesti.«

8. Izpostavljenost vključujočim identitetam in predstavitvam STEM

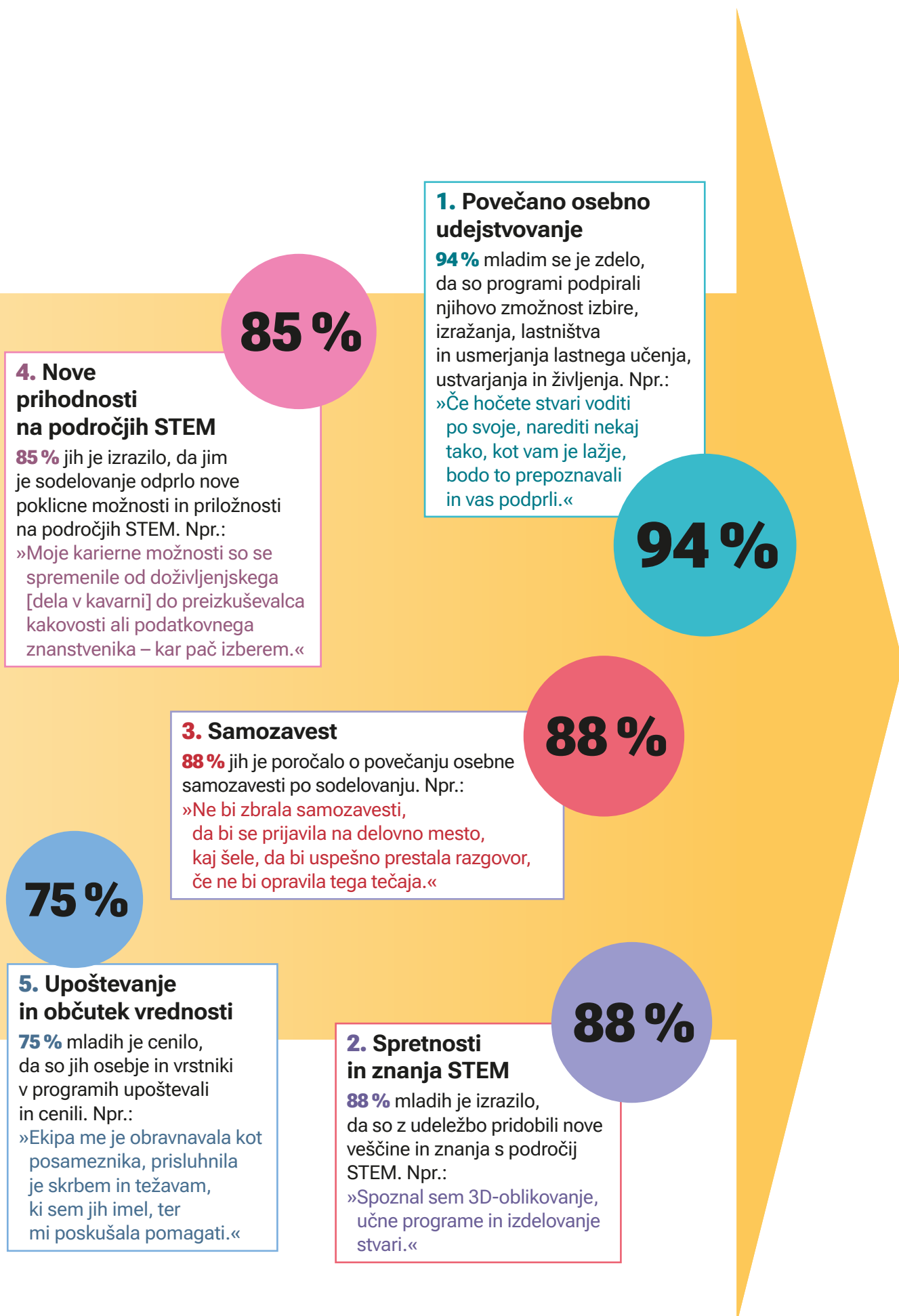
62%

62% mladih je izrazilo, da jim je udeležba v programih, ki cenijo raznolike identitete STEM, koristila (in da so se počutili bolj vključene). Npr.:
»Prej nisem imela veliko usmeritve. Hotela sem se ukvarjati s tehnologijo, ampak nisem bila prepričana, da zmorem. Ta program je to spremenil – mentorji so mi pomagali doseči moj cilj, me naučili bistvenih veščin, da pridem do tja. Zdaj veliko bolj zaupam vase in v svoje sposobnosti.«

6. Občutek skupnosti

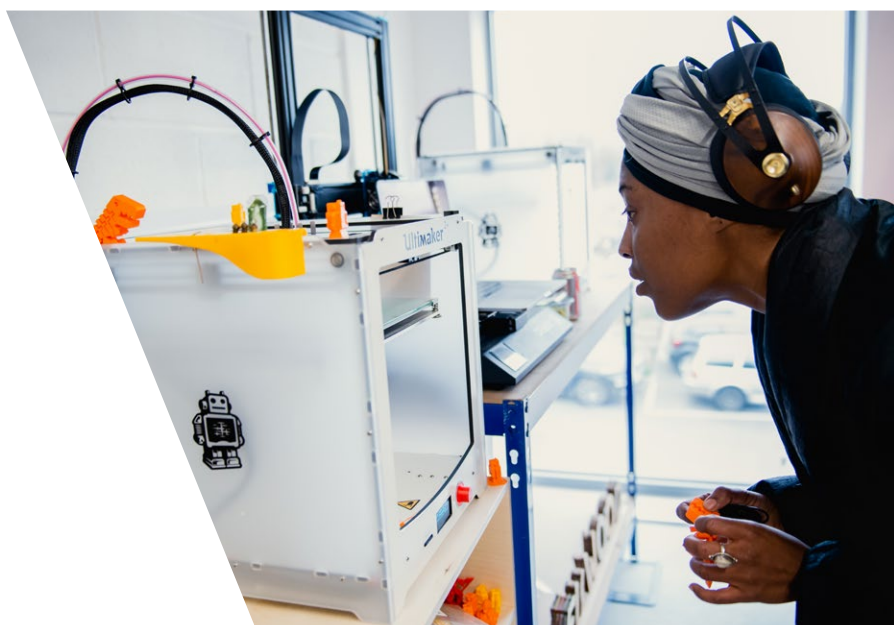
69%

69% udeležencev je cenilo občutek skupnosti, ki jim ga je dala udeležba v programu. Npr.:
»To je bolj skupnost in ne tečaj, kjer te preprosto zapustijo, kar mi je bilo res všeč.«

»Mladi so imeli občutek, da so enakovredni raziskovalci in da delajo projekt skupaj z UCL, ne pa, da so predmet raziskave. Čutili so, da so njihove zamisli cenjene in da smo jih slišali«

(Izvajalec v ustvarjalnem prostoru).

Učinek na skupnost

Poleg rezultatov za posamezne mlade in vključene izvajalce so imeli programi ustvarjalnih prostorov pozitivne učinke tudi na njihove skupnosti. V nadaljevanju navajamo dva primera koristi, ki jih lahko imajo enakopravne prakse v ustvarjalnih prostorih za širše skupnosti.

- Eden od mladih soraziskovalcev je opisal primer, kako je pridobljene veščine uporabil pri dogodku, ki ga je pomagal načrtovati in voditi:

»Razprave, ki smo jih imeli, so bile res pomembne in to sem uporabil pri dogodku v obliki konferenčnega panela, ki ga vodim, in v mislih imam vse, o čemer smo govorili, kot je ustvarjanje varnega in vključujočega prostora. Dogodek je namenjen LGBTQ glasbenikom in ljudem, ki delajo v glasbeni industriji, in obravnava, kako lahko naredimo industrijo bolj vključujočo in vključimo kvir sceno ... Na strani za prodajo vstopnic smo pojasnili, da so na voljo stranišča, ki niso ločena po spolih« (Callum).

- Izvajalec je opisal projekt, katerega cilj je bil vnesti ustvarjalnost v lokalno četrt v bližini ustvarjalnega prostora in sodelovati z lokalnimi prebivalci pri izboljšanju četrti. Del projekta je predstavljala izdelava prepoznavnega predmeta, ki bi ga postavili pred skupnostni center, da bi spodbudili občutek ponosa do lokalne četrti in jo postavili na zemljevid, »da bi postala nekakšna destinacija, kamor se hodi, saj jo preostali del mesta vedno nekoliko zanemarja«:

»Sodelovali smo s skupino lokalnih ljudi, da smo zasnovali manifest o tem, kaj so želeli, da bi ta stvar bila, in jo nato oblikovali. [Odločili so se] ustvariti velik znak z napisom ‚[ime lokalne četrti]‘, ki je podoben hollywoodskemu. Črke so imele različne plasti; bile so različnih barv in barva sprednjega sloja je bila odsevna. Ko je bilo temno, si na njo lahko risal s telefonom, uro ali čim drugim. Resnično smo upoštevali celoten proces sooblikovanja, od ustvarjanja manifesta, pogovora o tem, kaj si ljudje želijo, miselnih vzorcev, vključevanja zamisli vseh in doseganja cilja – skupaj z ljudmi smo delali na vsakem koraku, vse do izdelave« (Izvajalec v Skupnostnem ustvarjalnem prostoru).

Priporočila

Priporočila

Splošna priporočila za deležnike

Financerji, ki jih zanima podpora enakopravnejše, bolj vključujoče in višje udeležbe v STEM, bodo morda hoteli razmisliti, kako lahko:

- Zagotovijo, da dejavnosti in programi, ki jih financirajo, **vključujejo šest zamisli**, ki so opisane v poročilu.
- **Podprejo kulturo kritične strokovne refleksije** med mladinskimi delavci in prostovoljci, ki delajo z mladimi, in zagotoviti, da imajo delavci na voljo dovolj časa, sredstev in orodij (kot so Ključna refleksivna vprašanja projekta Making Spaces) za kritično refleksijo.

Izvajalce v ustvarjalnih prostorih bo morda zanimalo:

- **Kritični razmislek**, individualno ali s sodelavci, s pomočjo uporabe Ključnih refleksivnih vprašanj in zamisli, povzetih v glavnem poročilu.
- **Raziskovanje nekaterih širših virov**, navedenih v poročilu.
- **Povezovanje** z drugimi ustvarjalnimi prostori za deljenje zamisli in razvijanje širše skupnosti prakse.
- Razmislite o ustanovitvi **mladinskega svetovalnega odbora**, da bi mladi lahko sodelovali pri razmisleku in načrtovanju.

Mladi, ki bi radi pomagali ustvarjalnim prostorom postati bolj enakopravni in vključujoči, bodo morda hoteli:

- Uporabiti izkušnje in študije primerov mladih v tem projektu kot izhodišča za pogovor za **začetek razprav z vrstniki in izvajalci** o tem, kako najbolje podpreti pravično udeležbo, sodelovanje, glas in polnomočje mladih v njihovih ustvarjalnih prostorih.

Ključna refleksivna vprašanja za izvajalce

 Zamisel	Zakaj?	Ključna refleksivna vprašanja UVAJANJE enakopravne prakse
1: Razvijanje miselnosti in kulture družbene pravičnosti.	Enakopravnostni potencial vaše prakse se bo oblikoval na podlagi miselne naravnosti in vrednot, ki jih bodo sprejeli izvajalci in vodje.	Kako lahko zagotovimo, da vsi zaposleni razvijejo skupno, poglobljeno razumevanje problematike enakopravnosti in družbene pravičnosti? Kako znotraj ustanove ustvarjamo in vzdržujemo kulturo, ki ceni in izvaja kritični strokovni razmislek?
2: Ustvarjanje varnih, gostoljubnih in vključujočih prostorov.	Mladi se morajo počutiti varne, dobrodošle in vključene, da bi lahko uspešno sodelovali in dosegali rezultate.	Kako skozi čas razvijamo in krepimo kakovostne odnose? Kako odkrijemo in obravnavamo tisto, kar omogoči, da se različni mladi počutijo varno, dobrodošlo in vključeno v našem okolju?
3: Delo z mladimi na participativen način.	Participativni pristopi pomagajo izpodbijati tradicionalno neenako dinamiko moči, podpirajo udejstvovanje mladih in spodbujajo vključujoče kulture v ustanovah.	S kom lahko sklenemo partnerstvo, da bi se naučili več o tem, kako razviti participativne pristope? Kako smo lahko občutljivi na dinamiko moči in zagotovimo, da privilegirano osebje in udeleženci ne bodo določali programa in prevzeli nadzora nad njim?
4: Spodbujanje skrbnih pedagogik in odnosov.	Skrbni pristopi so pomembni za podporo dobrega počutja, angažiranosti in rezultatov mladih.	Kaj moramo vedeti in storiti, da lahko resnično skrbimo za mlade v našem okolju? Kako so videti skrbni odnosi v našem okolju? Kako bi jih dodatno razširili in nadgradili?
5: Podpora mladim pri njihovem udejstvovanju in družbenem delovanju skozi ustvarjanje.	Družbeno ukrepanje lahko podpira delovanje, rezultate in učinek mladih.	Kako lahko uporabimo posvetovanje z mladimi, da vključimo teme družbenega delovanja v ustvarjalna srečanja? Kako poskrbimo, da bo družbeno ustvarjanje prilagojeno zanimanjem mladih in problematikam, za katere se zavzemajo?
6: Grajenje kapitala, spretnosti in napredka.	Krepitev kapitala, spretnosti in poti za napredovanje koristi razvoju mladih, njihovim možnostim in rezultatom.	Kako povprašamo o širših oblikah podpore, ki jih mladi želijo/potrebujejo za svoje življenje in napredovanje, in kako jih upoštevamo? Kaj mi in/ali mladi štejejo kot »uspeh« v smislu napredovanja in rezultatov?

Ta tabela povzema zamisli za razvoj enakopravne in vključujoče prakse. Temelji na spoznanjih treh partnerskih ustvarjalnih prostorov. Zadnji stolpec vključuje tudi povezave do dodatnih uporabnih virov, ki lahko pomagajo izvajalcem pri razvoju in utrjevanju enakopravne prakse v njihovih prostorih.

 NADGRAJEVANJE enakopravne prakse	Uporabni viri/povezave
<p>Kako lahko zagotovimo in kako vemo, da smo na vseh področjih in ravneh naše ustanove utrdili in privzeli vključujočo kulturo ter da jo ohranjamo?</p>	<p>Uporabite orodje <u>YESTEM Equity Compass</u> za vodenje razmisleka in razprave.¹</p> <p>Oglejte si gradivo ustanove <u>Active Impact</u> za vključujočo prakso z mladimi z invalidnostjo.²</p>
<p>Ali imajo vsi dovolj časa, sredstev in predanosti, da so vključujoči pri svojem delu?</p>	<p><u>Najdite zamisli za dejavnosti in pristope, osredotočene na enakopravnost, ki so jih razvili pri MakerED.</u>³</p> <p><u>Raziščite gradiva Diversci, ki podpirajo izvajalce, da v svojih ustanovah utrdijo kulturo enakopravnosti.</u>⁴</p>
<p>Kako prepoznamo, spremljamo in obravnavamo primere, ko se mladi morda ne počutijo varne, dobrodošle, vključene?</p>	<p>Preberite več o <u>humanizirajočih pristopih k virtualnemu učenju.</u>⁵</p> <p><u>Učite se iz knjižnic o ustvarjanju varnih, gostoljubnih in vključujočih prostorov.</u>⁶</p>
<p>Ali obstaja posebno področje, ki bi ga lahko poglobljeno raziskali, da bi nam pomagalo pri nadaljnjem razvoju?</p>	<p>Naj vas navdihne <u>ta ustvarjalni prostor</u>, ki se bo nahajal v cenovno dostopnem stanovanjskem kompleksu.⁷</p>
<p>V kakšni meri sta sooblikovanje in soustvarjanje utrjena v delovanju naše ustanove?</p>	<p>Naučite se, kako ustanoviti <u>enakopravni mladinski odbor.</u>¹</p> <p>Pridobite navdih za uporabo <u>participativnih pristopov, ki jih vodijo mladi, od Znanstvenega muzeja v Minnesoti.</u>⁸</p>
<p>V kakšni meri imajo mladi in lokalne skupnosti pomembno vlogo pri upravljanju ustanove?</p>	<p>Preberite več o <u>delitvi pristojnosti z mladimi</u>¹ in o <u>tehnikah, ki ustrezajo participativnemu pristopu.</u>⁵</p>
<p>V kakšni meri so različne oblike skrbnega delovanja vključene v vse naše storitve?</p>	<p>Razmislite o tem, kako <u>lahko pedagoški pristopi izražajo skrb.</u>⁵</p> <p><u>Razmislite, lahko skrbni in solidarni odnosi okrepijo programe mladih v znanstvenih centrih.</u>⁹</p>
<p>V kakšni meri so naši skrbni pristopi odzivni in v kakšni meri proaktivni?</p>	
<p>Kako (lahko) okrepimo glasove mladih in zagotovimo platformo za njihovo družbeno ustvarjanje z širšim dosegom, ki presega okolje ustvarjalnega prostora in programa?</p>	<p>Oglejte si <u>zbirko orodij STEM Justice Toolkit</u>, ki so jo ustvarili mladi v <u>Znanstvenem muzeju v Minnesoti.</u>⁸</p> <p>Odkrijte prakse, ki <u>podpirajo etično osmišljanje.</u>⁵</p>
<p>Kako lahko podpremo mlade, da svoje ustvarjanje uporabijo kot odskočno desko za razvoj svojega vpliva/ali vodenja?</p>	<p>Spoznajte, kako ustanova <u>DIVAS for Social Justice</u> podpira mlade pri doseganju sprememb v svojih skupnostih.¹⁰</p>
<p>V kakšni meri je podpora, ki jo nudimo, enkratna v primerjavi z redno, dolgoročno podporo?</p>	<p>Razmislite o uporabi <u>govorice telesa v medsebojnih odnosih, da bi podprli razvijanje spretnosti.</u>⁵</p>
<p>Kako podpiramo in zajamemo učinek?</p>	<p>Spoznajte, kako programi <u>'karijerne lestve'</u> na krajih, kot sta <u>NYSsci</u> in <u>Muzej znanosti in industrije</u>, podpirajo večšine in napredek mladih na področjih STEM.⁹</p>

Nadaljnje podrobnosti

Uporabni projekti in viri

- ¹ Mednarodni **projekt YESTEM (Youth Equity + STEM)** obravnava vprašanja enakopravnosti pri neformalnem učenju STEM. Njihova **spletna stran** vsebuje vrsto uporabnih gradiv, ki jih je mogoče uporabiti v prostorih ustvarjalcev, vključno s kompasom enakopravnosti, priložnostmi za strokovno izpopolnjevanje, priporočili za ustanovitev enakopravnega mladinskega odbora in smernicami za enakopravne prakse, kot sta sooblikovanje in delitev pooblastil.
- ² **Active Impact** je projekt s sedežem v Gloucestershiru v Združenem kraljestvu. Pripravili so **banko gradiv** za pomoč pri vodenju vključujoče prakse z mladimi invalidi, ponujajo pa tudi delavnice za strokovno izpopolnjevanje na področju razvoja vključujočih praks v skupnostnih ustanovah. Glejte: <https://www.activeimpact.org.uk/support-and-guidance-for-inclusion/>
- ³ **Maker Education Initiative (MakerED)** ima sedež v Kaliforniji, ZDA. Osredotočajo se na nudenje usposabljanja in sredstev tistim, ki želijo vključiti ustvarjanje v učna okolja. Njihova **spletna stran** vsebuje veliko zamisli za dejavnosti, pristope, pedagogike ipd. s poudarkom na enakopravnosti.
- ⁴ **Diversci okvir** (diversci.eu) je razvila skupina Equity@Ecsite (zdaj pod imenom Diversci) za podporo znanstvenim centrom in drugim ustanovam, ki podpirajo ukvarjanje z znanostjo, da bi se približali kulturi, ki podpira raznolikost, enakopravnost in vključevanje. **Spletno mesto** nudi sredstva in priporočila za podporo izvajalcem na vseh ravneh ustanove ter vsebuje povezave do povezane skupnosti izvajalcev.
- ⁵ **Pedagoške publikacije Blue Dandelion** kombinirajo skupno raziskovanje in umetnost z namenom ustvarjanja prosto dostopnih sredstev, ki podpirajo družbeno pravično izobraževalno prakso v razredu in zunaj njega. Publikacije, ki so jih oblikovali pedagogi za pedagoge, vsebujejo spoznanja in zamisli, pomembne za prakso v ustvarjalnih prostorih, vključno s:
  - Humanizirajočimi pristopi k virtualnemu učenju (ustvarjanje varnih in vključujočih spletnih prostorov),
  - Medgeneracijskim poučevanjem in učenjem (tehnike, skladne s participativnimi pristopi),
  - Kako lahko vidiki pedagogike, kot sta uporaba jezika in podpora učencem na čustvenem in kognitivnem področju, izražajo skrb («Teach, Play, Code«),
  - Uporabo telesne govorice v medsebojnih odnosih v ustvarjalnih okoljih in njen vpliv na razvijanje spretnosti,
  - Kako podpreti »etično osmišljanje in ekspanzivno učenje STEAM«

Navdihujoči kraji in programi

- ⁶ Lokacija ustvarjalnih prostorov lahko pošilja močna sporočila o tem, kdo je dobrodošel. Knjižnice pogosto veljajo za varne, gostoljubne in vključujoče prostore. **Spletno mesto** [Idea in ta vladna stran](#) vsebujeta sezname knjižnic, ki gostijo ustvarjalne prostore v Združenem kraljestvu.
- ⁷ Nov projekt razvija resnično dostopen, večgeneracijski in skupnostni **ustvarjalni prostor v cenovno dostopnem stanovanjskem kompleksu** na severovzhodu ZDA.
- ⁸ **Kitty Anderson Youth Science Center** (KAYSC) v Znanstvenem muzeju v Minnesoti si je zadal poslanstvo opolnomočiti mlade preko znanosti, pri čemer uporablja participativne pristope, ki jih vodijo mladi. KAYSC močno poudarja tudi podpiranje mladinskega udejstvovanja in spodbuja mlade, da ustvarjajo projekte, ki naslavljajo vprašanja, za katera se zavzemajo. Njihov komplet orodij STEM Justice Toolkit je en primer takšne dejavnosti.
- ⁹ Programi »karijerne lestve«, kjer se mladi iz skupnosti usposablajo za izvajanje dejavnosti v znanstvenih centrih in muzejih, razvijajo veščine in podpirajo napredovanje mladih v in skozi STEM. Dva takšna programa sta **NYSci Science Career Ladder** v Queensu v New Yorku in program **Science Minors and Achievers** Muzeja znanosti in industrije (v Chicagu). Ocenjevanje teh programov je ne le opredelilo način, kako podpirajo veščine in napredovanje, temveč tudi, da so skrbni in podporni odnosi ključnega pomena za njihov uspeh.
- ¹⁰ Forward je ustvarjalni prostor za družbeno pravičnost, soustanovljen z lokalno skupnostjo v Brooklynu v New Yorku, ki ga vodi organizacija **DIVAS for Social Justice**, ki se osredotoča na podporo mladih in odraslih pri doseganju sprememb v njihovih skupnostih.

Glosar

Ta glosar opredeljuje izraze, ki jih uporabljamo v poročilu, kot jih razume projekt Making Spaces in v zanj relevantnem smislu. Več opredelitev lahko najdete v našem spletnem glosarju, namenjenemu podpori družbenih sprememb: <https://m4kingspaces.org/glossary/>

Beli privilegij: Nesporen in nezaslužen niz prednosti, upravičenj, ugodnosti in možnosti, ki se belcem podeljujejo izključno zaradi njihove rase. Belci se tega svojega privilegija večinoma ne zavedajo.

Družbena pravičnost/družbeno pravično: Procesi in rezultati preoblikovanja razmerij moči in odpravljanja krivic v družbi v zvezi s porazdelitvijo bogastva, priložnostmi, privilegiji, spoštovanjem in rezultati. Ti pristopi se osredotočajo na prepoznavanje in izpodbijanje struktur, praks in odnosov, ki povzročajo in ohranjajo krivičnost.

Družbeno delovanje: Sposobnost mladih, da se vključijo v dejavnosti, ki so usmerjene v družbene spremembe, zlasti v podporo družbeni pravičnosti ali družbenemu dobremu.

Enakopravnost: Različno zagotavljanje sredstev glede na potrebe, s čimer se zagotovi, da ima vsakdo na razpolago to, kar potrebuje za uspeh. Del procesa aktivnega približevanja k družbeni pravičnosti z izenačevanjem pogojev. Ta pristop obravnava skupnosti različno glede na njihove potrebe, na primer, zagotavlja več sredstev tistim, ki jih potrebujejo več, ker so pomanjšinjeni ali izključeni iz družbe.

Enakost: Pristopi, ki skupnosti obravnavajo enako, na primer tako, da vsem zagotavljajo enaka sredstva in priložnosti.

Izvajalec: Nekdo, ki dela (plačano ali kot prostovoljec) v ustvarjalnem prostoru in je v ustanovi aktivno vključen v podporo udeležencem. Izvajalec lahko na primer izvaja program v ustvarjalnem prostoru, podpira udeležence pri njihovem ustvarjanju in/ali jim nudi duševno podporo.

Kapital: Nanaša se na različne oblike sredstev, znanja, izkušenj, vedenja in odnosov, vključno s kulturnimi, družbenimi, gospodarskimi in simbolnimi oblikami.

Kritična (strokovna) reflektivna praksa: Pristopi k strokovni praksi, ki vključujejo preizpraševanje lastnih samih po sebi umevnih osebnih in kulturnih predpostavk in praks ter obravnavanje vprašanj moči, privilegijev in zatiranja, da bi podprli enakopravnost in družbeno pravičnost.

Kritično državljanstvo: Razumevanje družbenih vprašanj, ki mladim omogoča sprejemanje informiranih odločitev. Korak pred ukrepanjem za uvajanje pozitivnih sprememb v skupnosti v skladu z družbenim delovanjem.

Pedagogike: Prakse poučevanja in učenja. Skrbna pedagogika je na primer tista, ki mlade podpira čustveno, kulturno in duševno ter tako spodbuja dobro počutje, napredovanje in pozitivne rezultate.

Pomanjšinjeni: Ljudje, kulture in skupnosti, ki so izključeni, prikrajšani in marginalizirani s strani prevladujočih in privilegiranih. Izraz namenoma nakazuje na vlogo dominantnih/privilegiranih pri ustvarjanju teh položajev in pogojev.

Poti: Nanaša se na nadaljnje življenjske poti mladih, od kratkoročnih (npr. takojšnji naslednji koraki in izkušnje) do dolgoročnih življenjskih ciljev in rezultatov.

Prevladujoči: Tisti posamezniki, ustanove in skupnosti, ki imajo največ moči, privilegijev in nadzora v družbi.

STEM: Znanost, tehnologija, inženiring in matematika.

Udejstvovanje: Sposobnost mladostnika, da deluje pri svojem učenju in v življenju, kar je povezano tudi z obsegom njegovega občutka lastništva in »glasu«, ki ga ima pri svojem ustvarjanju.

Ustvarjalni prostor: Neformalni večnamenski prostor, namenjen skupnemu praktičnemu učenju in ustvarjalni izdelavi z orodji ali brez orodij. Ti inovativni učni prostori ponujajo priložnost za izmenjavo pripomočkov, spretnosti in zamisli za naslavljanje tehnoloških, osebnih, skupnostnih in družbenih ciljev.

Vključevanje/vključujoča praksa: Procesi in prakse, ki si prizadevajo ceniti in spoštovati ljudi takšne, kot so, z njimi ravnati dostojanstveno in skrbno, zagotavljati izpolnjevanje njihovih potreb ter odpravljanje nepravilnih sistemov, praks in ovir, da lahko dejavno in enakopravno sodelujejo brez prikrajšanosti ali oškodovanosti.

Zahvale

1. fazo projekta Making Spaces je omogočilo financiranje s strani Lloyd's Register Foundation in naše partnerstvo s tremi ustvarjalnimi prostori, katerih prizadevanja in prispevki so bili neprecenljivi za projekt. Najlepše se zahvaljujemo ekipam, ki so tvorile:

Skupnostni ustvarjalni prostor

Digitalni ustvarjalni prostor

Univerzitetni ustvarjalni prostor

Zahvaljujemo se vsem izvajalcem, ki so zasnovali in razvili dejavnosti v ustvarjalnih prostorih ter z nami delili svojo prakso, izkušnje in spoznanja:

Asa	Mark
Clara	Mike
Dot	Rachael
Fiona	Sara
Jack	Sarah

Lepo je bilo sodelovati z mladimi soraziskovalci, ki so opravili izjemno delo in izkazali občudovanja vredne ravni razumevanja enakopravne prakse in zavezanosti k razvoju programov ustvarjalnih prostorov. Radi bi se zahvalili vsem mladim, ki so sodelovali z nami, vključno z naslednjimi, ki so nam zaupali svoje psevdonime:

Callum	Matilda
Carlos Torres	Maya
Cloud10	Mike
Dave	Mushroom
Eileen	Noffie
Frank	Oscar
Gaimaniah	Phranke
Isaac	Ralph
Karen	

Zahvaljujemo se članom našega zunanjega svetovalnega odbora, ki so nam pomagali pri delu, to so:

Ana Maria Ramirez
 Anna Bird
 Ayşe Inan
 Edna Tan
 Heather King
 Kat Braybrooke
 Kim Foale
 Nettrice Gaskins
 Shirin Vossoughi

Zahvaljujemo se našim financerjem, Lloyd's Register Foundation, in še posebej **Timu Slingsbyju**.

Zahvaljujemo se vsem, ki so pomagali pri usklajevanju fotografij v tem poročilu, zasluge za to imajo še posebej:

Alan Hamer (ahphoto.co.uk)
 Eight Creative Agency (eight.org.uk)
 Rafaela Teixeira Osawe

To poročilo je oblikovala družba: Cavendish Design and Advertising (cavendishdesign.co.uk)

To poročilo lahko citirate na naslednji način:

Archer, L., DeWitt, J., Freedman, E., Thomas, K. (2022). Razvijanje enakopravne prakse z mladimi v ustvarjalnih prostorih: Zamisli in študije primerov iz projekta Making Spaces. London: University College London.

m4kingspaces.org/

www.ucl.ac.uk/ioe/departments-and-centres/centres/centre-sociology-education-and-equity/making-spaces

 @m4kingspaces

 m4kingspaces

Projekt Making Spaces financira
Lloyd's Register Foundation:

